

บทที่ ๔

กำลังคนในประเทศไทย

๕. • ความนำ

ในบทที่ ๓ ได้กล่าวไว้แล้วถึงเรื่องสภาวะประชากรของประเทศไทยโดยได้แยกกล่าวละเอียดถึงประวัติความสนใจปัญหาประชากร แนวโน้มการเพิ่มของประชากรในอดีตและปัจจุบัน ปัจจัยอันอาจยังผลแก่แนวโน้ม ตลอดจนถึงเรื่องการประมาณประชากรในอนาคต ซึ่งเรื่องดังกล่าวทั้งหมดนี้เป็นพื้นฐานเรื่องประชากรทั้งประเทศ และเป็นเรื่องที่จะต้องเข้าใจเสียก่อนที่จะศึกษาถึงเรื่องกำลังคนในประเทศไทย ทั้งนี้เพราะกำลังคนในประเทศไทยก็คือประชากรทั้งประเทศนั่นเอง ในเรื่องกำลังคนนี้ยังได้แยกเป็นบุคคลที่อยู่ในกำลังแรงงานและบุคคลผู้อยู่นอกกำลังแรงงานอีก ซึ่งจะขอไว้กล่าวรายละเอียดในหัวข้อต่อไป ดังนั้นการที่เราศึกษาเรื่องของประชากรก็เป็นพื้นฐานในการศึกษาเรื่องกำลังคนนั่นเอง

การพัฒนาการเศรษฐกิจจะลุล่วงไปด้วยดีนั้น จำเป็นต้องมีปัจจัย ๔ ประการที่สำคัญ ๆ คือ ทรัพยากรธรรมชาติ ทุน กำลังคน และเทคโนโลยี ^{๑๐๘} ไม่ว่าประเทศใดจะเลือกแผนพัฒนาแบบใดก็ตาม คำตอกย้ำถึงเรื่องกำลังคนเสมอ ไม่เช่นนั้นแล้วการดำเนินการตามเป้าหมายและตามแผนแผนที่ได้วางไว้อาจจะไม่บรรลุผลสำเร็จ ทั้งนี้เพราะกำลังคนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไม่น้อยไปกว่าทุนหรือทรัพยากรธรรมชาติ ประเทศที่เจริญแล้วมักจะไม่ประสบกับปัญหาการขาดแคลนกำลังคน สำหรับประเทศที่ด้อยพัฒนาปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งก็คือการขาดแคลนกำลังคนที่มีความรู้ความชำนาญ ประเทศไทยเช่นเดียวกับประเทศด้อยพัฒนาอื่น ๆ ที่ขาดแคลนกำลังคนที่มีความรู้ในวิชาชีพและประเภทต่าง ๆ กัน

^{๑๐๘} Charles P. Kindleberger, Economic Development, หน้า ๑๐.

๔.๒ แนวความคิดและนิยามศัพท์

"กำลังคน" (Manpower) หรือบางครั้งเรียกว่าทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) แต่แรกเริ่มกำเนิดมาจากแนวความคิดในด้านการทหาร มาจนกระทั่งในสมัยปัจจุบันได้นำมาใช้เมื่อหมายถึง กำลังงาน (Work Force) ทั้งหมดที่มีอยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่งหรือในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยที่เมื่อกล่าวถึงการควบคุมกำลังคน ย่อมหมายถึงความสามารถที่จะจัดสรรกำลังคนที่จะนำไปใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจของชาติ^{๑๑๐} ซึ่งกำลังคนก็เป็นทรัพยากรทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งเช่นเดียวกัน วัสดุ เครื่องมือ เครื่องใช้พลังงานทางไฟฟ้า และเงินทอง กำลังคนในความหมายทางเศรษฐกิจนี้หมายถึง นักบริหาร นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร ช่างเทคนิค ช่างฝีมือและบุคคลอื่น ๆ ผู้ซึ่งได้ทำงานในการก่อสร้าง ออกแบบ ปรับปรุง จัดการและควบคุมการผลิต และบริการในคานธุระกิจและสถานต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ^{๑๑๑}

ตามทฤษฎีและแนวความคิด กำลังคน หมายถึงบุคคลที่อยู่ในวัยทำงานทั้งสิ้นตามปกติก็หมายถึงถึงผู้มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป (สำหรับประเทศไทยเรานั้น ขณะนี้ถือเอาผู้มีอายุระหว่าง ๑๑ ปีขึ้นไป ทั้งนี้ก็โดยเหตุผลว่าการศึกษาระดับมัธยมของเราขณะนี้ เป็น ๔ ปี ฉะนั้นเด็กที่สำเร็จชั้นประถมศึกษา ๔ แล้วย่อมอาจเข้าสู่ตลาดแรงงานได้) ผู้ซึ่งทำงานได้รับผลตอบแทนหรืองานทำที่จะได้รับผลตอบแทน ซึ่งรวมทั้งการทำงานให้ตัวเอง คนทำงานครั้งคราวและเต็มเวลา^{๑๑๒} การทำงานที่ได้รับผลตอบแทนหรือบางทีเรียกว่า การทำงานในเชิงเศรษฐกิจนั้นบางครั้งมีความหมายกว้างคลุมไปถึงกิจกรรมของการทำงานหรืองานทำเพื่อรับเงินเป็นค่าตอบแทนหรือเพื่อรับผลกำไรในการทำงานของตนเอง

^{๑๑๐} A. J. Jaffe & Charles D. Stewart, Manpower Resource and Utilization, (New York: John Wiley & Sons, Inc., 1951), หน้า ๑๖.

^{๑๑๑} United Nations, Department of Labor, The Forecasting of Manpower Requirements, (Washington: The Government Printing Office, 1963), หน้า ๑.

^{๑๑๒} Arthur D. Butler, Labor Economics and Institutions, (New York: John Wiley & Sons, Inc., 1952), หน้า ๔.

หรือธุรกิจของครอบครัวซึ่งรวมทั้งการทำงานให้แก่ครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนด้วย^{๑๑๓} กำลังคนของประเทศอาจแยกออกได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

๑. ผู้มีงานทำ
๒. ผู้ไม่มีงานทำ
๓. ผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน (Labour Force)

คำจำกัดความของผู้มีงานทำและผู้ไม่มีงานทำตามองในลักษณะของการสำรวจสถิติ คือ^{๑๑๔}

๑. ผู้มีงานทำ - ไคแก่บุคคลผู้ซึ่งในระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจ

หรือถ้าไรหรือทำงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน

 - ก. "ทำงาน" - ไคแก่บุคคลผู้ซึ่งทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อรับค่าตอบแทนเป็นเวลา ๑๕ ชั่วโมงหรือมากกว่านั้นในธุรกิจของครอบครัว ทั้งนี้ไม่รวมถึงแม่บ้านและผู้ทำงานบ้านในสถานพักในครอบครัว หรือ
 - ข. "มีงานทำแต่ไม่ทำงาน" - ไคแก่บุคคลผู้ซึ่งมีงานทำแต่หยุดงานชั่วคราวเนื่องจากงานหยุดประจำภาค เจ็บป่วย เกิดการขัดแย้งกับนายจ้าง อากาศเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน หรือ เหตุผลอื่น ๆ
๒. ผู้ไม่มีงานทำ - ไคแก่บุคคลซึ่งในระหว่างสัปดาห์แห่งการสำรวจ
 - ก. ไม่ได้ทำงานใด ๆ ทั้งสิ้นและกำลังหางานทำ หรือ
 - ข. ไม่ได้ทำงานและ
 ๑. คอยการกลับเข้าทำงานใหม่หลังจากออกจากงาน
 ๒. ไม่ได้อยู่ในระหว่างการเรียน และคอยการเข้าทำงานใหม่ซึ่งจะเริ่มขึ้นภายใน ๓๐ วันข้างหน้า
 ๓. กำลังหางานทำแต่ป่วยเสียชั่วคราว หรือเชื่อว่าไม่มีงานที่เขาจะหาได้

^{๑๑๓} Gertrude Bancroft, The American Labor Force, (New York: John Wiley & sons, Inc., 1958), หน้า ๑.

^{๑๑๔} Gordon F. Bloom & Herbert R. Northrup, Economic of Labor Relations, (Illinois: Richard D. Irwin, Inc., 1961), หน้า ๖. See also, A.J. Jaffe & Charles D. Stewart, บทที่ ๔ และ ๗.

๓. ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน - โดยปกติบุคคลเหล่านี้จะได้แก่บุคคลในประเภทใดประเภทหนึ่งดังต่อไปนี้ ๑๑๕

- ก. เป็นผู้มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี (สำหรับประเทศไทยคืออายุต่ำกว่า ๑๑ ปี)
- ข. เป็นผู้มีอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป (ประเทศไทยคืออายุ ๑๑ ปีขึ้นไป)ซึ่งมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังนี้
- ๑. ผู้ที่เป็นแบบาณและผู้ทำงานบ้านให้แก่สมาชิกในครอบครัวเรือน
- ๒. ผู้ที่ยังเรียนหนังสืออยู่
- ๓. ผู้ที่ชรา และไม่สามารถทำงานได้
- ๔. ผู้ที่มีร่างกายหรือจิตใจทุพพลภาพ หรือเจ็บป่วยเรื้อรังไม่สามารถทำงานได้
- ๕. ผู้ที่ไม่สมัครใจทำงานด้วยเหตุใดก็ตาม
- ๖. ผู้ที่ทำงานโดยไม่ได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง ผลกำไร ส่วนแบ่ง หรือสิ่งตอบแทนอย่างอื่นให้แก่
 - ๖.๑ สมาชิกในครัวเรือนซึ่งไม่มีความสัมพันธ์ทางญาติ
 - ๖.๒ สมาชิกในครัวเรือนซึ่งเขาเป็นลูกจ้างของผู้อื่น
 - ๖.๓ ผู้ที่มีความสัมพันธ์กันทางญาติแต่ไม่ได้เป็นสมาชิกในครัวเรือน
- ๗. ผู้ที่ทำงานโดยไม่ได้รับเงินเดือน ค่าจ้าง ผลกำไร ส่วนแบ่ง หรือสิ่งตอบแทนอย่างอื่นให้แก่องค์กร หรือสถาบันการกุศลต่าง ๆ ^{๑๑๖} นับว่าคำนิยามตามแนวของการสำรวจสถิติที่แคบกว่าของบทเลออร์ ที่กล่าวไว้ข้างต้น ในเอกสารอีกฉบับหนึ่งให้คำนิยามว่า "กำลังแรงงาน"

(Labor Force) หมายถึง " (๑) ประชาชนทั้งหมดที่ทำงานชนิดใดชนิดหนึ่งซึ่งเขาทำงานอย่างแท้จริงหรือไม่ก็ตาม (๒) คนทำงานทั้งหมดยกเว้นคนว่างงานซึ่งอายุ ๑๕ ปีขึ้นไป ผู้ซึ่งมีความสามารถและเต็มใจที่จะทำงานที่ใช้ความชำนาญของเขา" ^{๑๑๖} นั่นคือ กำลังแรงงานหมายถึงผู้ปฏิบัติงานร่วมกับผู้ไม่ปฏิบัติงานทั้งรายละเอียดยกที่กล่าวมาแต่นั้นเอง.

^{๑๑๕} สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ข้อสังเขปแจ้งการสำรวจแรงงาน พ.ศ. ๒๕๐๖. (พระนคร: โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๖) หน้า ๑๓ - ๑๔

^{๑๑๖} John T. Zadrozny, Dictionary of Social Science, (Washington: Public Affairs Press, 1956) หน้า ๑๔๒

๓.๓ อุปทานกำลังคนในประเทศไทย

ในอดีตเรื่องกำลังคนยังไม่มีใครคิดพัฒนา ทั้งนี้เนื่องจากว่าประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในครอบครัวขงวม และประมาณ ๘๐ % ของกำลังแรงงานที่ทำงานในทางผลิตกรรมค้ำ เกษตรกรรม ด้วยเหตุนี้กำลังคนส่วนใหญ่ไปรวมอยู่ในชุมชนชนบทนี้เองทำให้ไม่ก่อให้เกิดปัญหามากนัก จนกระทั่งไม่นานมานี้เมื่อได้พยายามพัฒนาประเทศ กิจกรรมนอก เหนือจาก เกษตรกรรมจึงสำคัญมากขึ้น ทำให้สถานะกำลังคนของประเทศ เริ่มมีบทบาทมากขึ้นได้มีความพยายามอย่างยิ่งและจริงจังในการศึกษาและวิเคราะห์ถึงอัตรากำลังคนของประเทศ ทั้งนี้เพื่อใช้ค้นหาความจริงซึ่งจะเป็นพื้นฐานประกอบการพิจารณาวางนโยบายที่คึกที่สุดต่อไป

ตารางที่ ๑๑ กำลังแรงงานของประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๐, ๒๔๙๐, ๒๔๙๗ และ ๒๕๐๓

พ.ศ.	จำนวนประชากร (หน่วย: พัน)	จำนวนกำลังแรงงาน (หน่วย: พัน)	กำลังแรงงานคิด เป็นร้อยละของ ประชากร	กำลังแรงงาน คิดเป็นร้อยละ ของประชากร ที่อยู่ในวัยที่ ทำงาน
๒๔๘๐	๑๔, ๘๖๔	๖, ๘๒๓	๔๖.๒	๖๘.๒
๒๔๙๐	๑๗, ๔๘๒	๘, ๘๘๒	๕๑.๕	๘๙.๓
๒๔๙๗	๒๐, ๐๘๕	๑๐, ๒๔๘	๕๑.๐	๘๕.๘
๒๕๐๓	๒๖, ๒๕๘	๑๒, ๗๕๗	๔๘.๖	๘๕.๘

หมายเหตุ: วัยที่ทำงานได้ในปี ๒๔๘๐, ๒๔๙๐, ๒๔๙๗ และ ๒๕๐๓ คือ ๑๐, ๑๔, ๑๕, และ ๑๕ ปี ตามลำดับ

ที่มา : สำมะโนประชากร ๒๔๘๐, ๒๔๙๐ และ ๒๕๐๓

การสำรวจประชากรรวมและเศรษฐกิจ ๒๔๙๗

ตารางที่ ๑๒ ผู้มีงานทำและผู้ว่างงานของกำลังแรงงานในประเทศไทย
๒๔๕๐, ๒๔๕๓ และ ๒๕๐๓

๗๔

พ.ศ.	กำลังแรงงาน (หน่วย: พัน)	ผู้มีงานทำ (หน่วย: พัน)	ผู้ว่างงาน (หน่วย: พัน)	%ของผู้ว่างงาน ในกำลังแรงงาน
๒๔๕๐	๘,๘๕๒	-	-	-
๒๔๕๓	๑๐,๒๔๘	๑๐,๒๐๘	๔๐	๐.๔
๒๕๐๓	๑๒,๓๕๓	๑๒,๒๘๑	๗๒	๐.๖

ตารางที่ ๑๓ เปอร์เซ็นต์ของกำลังแรงงานที่ทำงานในเกษตรกรรมและไม่ใช้เกษตรกรรม

พ.ศ.	ทำงานในเกษตรกรรม	ทำงานที่ไม่ใช้เกษตรกรรม
๒๔๕๐	๘๕	๑๕
๒๕๐๐	๘๒	๑๘
๒๕๐๓	๘๒	๑๘
๒๕๐๖	๘๑	๑๙

ที่มา : การศึกษาของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เอ ไอ ที ในการวางแผนกำลังคน ๒๕๐๖

จะเห็นได้ว่าจากตารางข้างบนนี้ กำลังแรงงานของประเทศไทยมีอัตราส่วนสูงมากเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด ความจริงมีอยู่ว่าผู้ทำงานทางเกษตรกรรมมากกว่า ๘๐ % ของกำลังแรงงานทั้งหมด และในการสำมะโนและสำรวจก็ถูกนับว่าทำงานเต็มเวลา ทั้งนี้เพราะเราไม่ได้วัดการทำงานไม่เต็มที่ (Underemployment) ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในจำนวนคนทำงานทางเกษตรกรรม และเป็นที่น่าสงสัยเกี่ยวกับตัวเลขแสดงการว่างงานที่เสนอข้างต้นนั้นนับตามวันสำมะโน ทำให้ขาดตัวเลขที่ว่างงานที่แท้จริงไปมากเพราะคนงานทางเกษตรกรรมถูกนับว่าทำงานเต็มเวลาหมดตั้งกล่าแล้ว ในระยะเวลา

ได้มี
 ๒๐ ปี การเปลี่ยนแปลงคนทำงานในระหว่างส่วนเกษตรกรรมและไม่ใช้ส่วนเกษตรกรรม
 เป็นไปอย่างเล็กน้อยเท่านั้น คนทำงานในค้ำานเกษตรกรรมจาก ๔๕ % ในปี ๒๔๕๐ เหลือ ๔๑ %
 ในปี ๒๕๐๖

สำหรับปี พ.ศ. ๒๔๕๐ กำลังแรงงานทั้งหมด ๔,๕๘๒.๐๐๐ คน นั้น ประกอบอาชีพตามประ
 เภทอุตสาหกรรมตามตารางต่อไปนี้ ^{๑๑๗}

๑๑๗

สภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ, โครงการพัฒนาการของรัฐสำหรับประเทศไทย, (พระนคร :
 กองการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาล, ๒๕๐๓), ภาคผนวก ตารางที่ ๒.

ตารางที่ ๑๔ การประกอบอาชีพของกำลังแรงงาน จำแนกตามประเภทอุตสาหกรรม
พ.ศ. ๒๕๕๐

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวนประชากร ที่ประกอบอาชีพ (หน่วย : พัน)	ร้อยละ ของกำลังแรงงาน
การกลั่นกรองและเลี้ยงสัตว์	๗,๕๖๒	๘๕.๑๐
การทำป่าไม้และชักลากไม้ในป่า	๘	๐.๐๙
การประมง	๕๓	๐.๕๙
การทำเหมืองและการขุดหิน	๕	๐.๐๕
อุตสาหกรรมต่าง ๆ	๑๙๖	๒.๑๘
การก่อสร้างและสาธารณูปโภค	๑๐	๐.๑๑
การค้าส่ง ค้าปลีก และพาณิชย์กรรมอื่น ๆ	๗๐๕	๗.๘๖
การขนส่งและการคมนาคม	๖๖	๐.๗๓
การรับราชการ	๒๐๔	๒.๒๗
บริการส่วนบุคคล	๕๓	๐.๕๘
บริการอื่น ๆ	๒๖	๐.๒๙
กิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งกำหนดระบุไม่ได้ชัดเจนพอ	๑๑๑	๑.๒๔
รวม	๘,๙๙๒	๑๐๐.๐๐

~~ส่วนจำนวนประชากรวัยทำงาน ๑๐ ล้านคนใน พ.ศ. ๒๕๕๓ นั้น จำแนกตามชนิดของอุตสาหกรรมแล้ว ทำงานในทางราชการร้อยละ ๔๔ ในอุตสาหกรรมและหัตถกรรมร้อยละ ๒.๑ ในพาณิชยกรรมร้อยละ ๔.๕ ทำงานให้บริการต่าง ๆ ร้อยละ ๓.๕ ทางเหมืองแร่ร้อยละ ๐.๒ และปรากฏว่าเป็นคนทำงานในครัวเรือนโดยไม่ได้อาศัย ร้อยละ ๕๓.๓ ทำงานโดยได้อาศัยเพียงร้อยละ ๒.๓ เท่านั้น สำหรับผู้ทำงานโดยได้อาศัยเหล่านี้ ถ้ามองออกไปที่เป็นลูกจ้างในงานพาณิชยกรรมและธุรกิจเสียร้อยละ ๑๒.๒ ในโรงงานอุตสาหกรรมร้อยละ ๒๔.๓ และในกิจการบริการร้อยละ ๖๓.๕ /๑๑๘~~

ในการสำมะโนประชากร พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้น ผู้มีงานทำในกำลังแรงงานของประเทศไทย ซึ่งนับผู้มีอายุ ๑๑ ปีขึ้นไป มีอยู่ ๑๓,๗๗๒,๑๐๔ คน แยกตามประเภทอาชีพและประเภทอุตสาหกรรมดังนี้

ในการสำมะโนประชากร พ.ศ. ๒๕๐๓ นั้น ผู้มีงานทำในกำลังแรงงานของประเทศไทย ซึ่งนับผู้มีอายุ ๑๑ ปี ขึ้นไปมีอยู่ ๑๓,๗๗๒,๑๐๔ คน แยกตามประเภทอาชีพและประเภทอุตสาหกรรมดังนี้

ประเภทอาชีพ	รวม	สถานภาพในครัวทำงาน					
		นายจ้าง	ผู้ประกอบการ กิจส่วนตัว	ลูกจ้าง รัฐบาล และเทศ บาล	ลูกจ้าง อื่น ๆ	ผู้ทำธุรกิจ ของครอบครัว ที่ไม่ได้รับค่าจ้าง	ไม่ทราบ สถานภาพ
ผู้ปฏิบัติงานอาชีพ วิชาชีพและอาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของ	๑๓๓,๘๖๐	๖๔๓	๑๒,๘๐๒	๑๒๘,๘๓๒	๒๘,๘๒๔	๒,๕๕๖	๘๘
นักรัฐประศาสนศาสตร์และผู้จัดการ	๒๖,๑๘๑	๒๖,๑๘๑	๖,๒๘๓	๘,๖๖๘	๔,๘๕๔	-	๒๐
เสมียนพนักงาน	๑๕๔,๓๐๓	-	๓๐๑	๑๒๒,๓๖๕	๓๐,๖๘๓	๔๕๐	๑๑๔
ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการค้า	๓๓๕,๔๕๓	๖,๘๔๘	๓๖๐,๒๖๘	๘๘๖	๕๑,๑๘๖	๓๑๖,๑๑๕	๕๕
เกษตรกรชาวประมงนักล่าสัตว์และคนงานป่าไม้	๑๑,๓๓๒,๔๘๕	๑๘,๒๘๕	๓,๓๓๕,๔๘๕	๒,๘๕๕	๓๔๘,๕๘๕	๕๒๕,๓๓๐	๑๑๑
คนงานเหมืองแร่ คนค้าย่อยยหิน และคนงานที่เกี่ยวข้อง	๒๖,๒๕๕	๒๒๘	๔,๕๘๓	๕๐๘	๑๕,๔๑๕	๕,๕๐๖	๒
ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการขนส่งและคมนาคม	๑๔๔,๖๑๐	๑,๒๘๓	๕๐,๒๖๓	๒๑,๒๘๘	๖๔,๒๕๕	๓,๖๖๓	๕๐
ช่าง คนปฏิบัติงานในการผลิต และกรรมกร	๘๐๖,๒๐๕	๖,๓๒๘	๑๕๔,๔๓๑	๓๔,๓๒๕	๔๘๐,๘๑๒	๓๕,๕๕๔	๓๒๔
บริการ	๒๒๓,๓๓๕	๒,๔๖๔	๕๕,๕๓๘	๖๑,๕๘๐	๑๐๕,๕๕๑	๕๕,๓๐๓	๕๕
อาชีพที่จ้กจำแนกเข้าในประเภทใดก็ได้หรือไม่ทราบ	๘๘,๒๕๕	๑๓๕	๑,๑๓๓	๖๖,๕๕๕	๒,๕๕๐	๑,๑๓๖	๒๓,๓๕๖
รวม	๑๓,๓๓๒,๑๐๔	๓๓,๖๐๐	๔,๐๘๔,๓๕๒	๘๘๕,๕๕๒	๑,๑๔๓,๒๓๓	๓,๕๕๒,๘๓๖	๒๘,๑๕๐
เป็นชาย	๓,๑๐๖,๖๑๒	๓๖,๓๖๒	๓,๓๔๑,๕๖๓	๔๒๓,๓๘๔	๓๓๕,๐๒๘	๒,๕๑๒,๖๖๓	๑๓,๒๐๘
เป็นหญิง	๖,๖๖๕,๕๕๒	๓,๒๓๘	๓,๓๒๒,๘๘๙	๖๖,๐๖๘	๓๖๘,๒๐๖๕,๔๓๐,๑๖๘๑๐,๕๘๒		

หมายเหตุ: ผู้ที่กระทำงานในเชิงเศรษฐกิจในที่นี้ไม่นับรวม "ผู้กำลังทำงาน" ที่ไม่เคยทำงานมาก่อน

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สำนะโนประชากร ๒๕๐๓ ที่วราชอาณาจักร ตารางที่ ๑๖

ตาราง ๑๖ ประชากรอายุ ๑๑ ปีขึ้นไปทำงานในเชิงเศรษฐกิจแยกตามสภาพการทำงานและประเภทอุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	รวม	สถานภาพในการทำงาน					ไม่ทราบสถานภาพ
		นายจ้าง	ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนตัว	ลูกจ้าง		ผู้ทำธุรกิจของคู่ครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง	
				รัฐบาลและเทศบาล	อื่น ๆ		
เกษตรกรรม การป่าไม้ การล่าสัตว์และการประมง	๑๑,๓๓๘,๓๗๒	๑๕,๓๕๖	๓,๕๓๕,๕๘๑	๒,๘๓๓	๓๕๐,๐๒๐	๗,๕๒๖,๐๘๓	๑๐๕
การขุดแร่โลหะและอโลหะ	๒๕,๕๖๘	๓๓๖	๕,๗๒๕	๕๖๓	๑๘,๒๕๕	๕,๖๕๕	-
อุตสาหกรรม หัตถกรรม	๕๗๑,๐๒๓	๘,๕๕๕	๑๕๖,๐๕๓	๑๑,๕๐๕	๒๒๕,๕๖๐	๓๕,๕๕๖	๑๐๐
การก่อสร้าง ขน และรถอนทำลาย	๖๘,๘๑๓	๕๖๒	๑๐,๐๒๖	๒๕,๕๘๕	๓๑,๕๕๒	๑,๖๘๘	๒๖
การสาธารณสุขโลก และสาธารณสุข	๑๕,๕๓๕	๕๖	๕๕๒	๑๑,๕๒๒	๒,๕๕๕	๑๑๕	๒
พาณิชยกรรม	๓๗๕,๕๐๕	๘,๕๓๓	๓๖๐,๗๒๓	๒,๕๐๓	๕๓,๕๖๗	๓๑๕,๒๒๕	๕๖
การขนส่ง คลังสินค้า และการคมนาคม	๑๖๕,๕๓๕	๑,๖๕๒	๕๐,๖๕๒	๓๕,๕๕๐	๖๗,๒๑๒	๗,๕๖๑	๓๒
บริการ	๖๕๕,๒๓๑	๕,๑๓๗	๗๕,๒๖๓	๒๕๕,๒๓๐	๑๓๓,๕๕๒	๕๗,๕๕๐	๑๑๕
กิจการที่ระบุไม่แจ้งชัดหรือไม่ทราบ	๒๕๑,๖๖๕	๑๐๕	๑,๕๗๕	๕๖๗	๒๑๕,๕๗๓	๑,๐๘๑	๒๗,๗๖๐
รวม	๑๓,๗๗๒,๑๐๕	๕๓,๖๐๐	๕,๐๘๕,๗๕๒	๕๕๕,๕๕๒	๑,๑๕๓,๒๓๕	๗,๕๕๒,๕๓๖	๒๕,๑๕๐
เป็นชาย	๗,๑๐๖,๖๑๒	๓๖,๓๖๒	๓,๓๕๑,๕๖๓	๕๒๓,๓๕๕	๗๗๕,๐๒๘	๒,๕๑๒,๖๖๗	๑๗,๒๐๘
เป็นหญิง	๖,๖๖๕,๕๕๒	๗,๒๓๘	๑,๗๒๓,๕๕๕	๖๖,๐๖๘	๓๖๘,๒๐๖	๕,๕๕๐,๑๖๕	๑๐,๕๕๒

หมายเหตุ : ผู้ที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจในที่นี้ไม่รวม "ผู้กำลังทำงานทำ" ที่ไม่เคยทำงานมาก่อน
 ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักทะเบียนประชากร ๒๕๐๓ ทวีธาภิเษกจักรี ตารางที่ ๑๘

สำหรับกำลังแรงงานของประเทศไทยตามสำมะโนประชากร ๒๕๐๓ นั้น แยกเป็น ผู้กระทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ๑๓,๘๓๖,๕๘๔ คน และผู้ที่ไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ๓,๔๒๘,๑๓๓ คน ซึ่งในคำจำกัดความของกำลังแรงงานในการสำมะโนครั้งนั้นแตกต่างจาก คำนิยามศัพท์ที่ไ้กล่าวมาแล้วข้างต้น คือ

"ผู้กระทำงานในเชิงเศรษฐกิจ คือ ผู้มีอายุ ๑๑ ปีขึ้นไปทำงานในวันสำมะโน หรือวันหนึ่งวันใดระหว่าง ๗ วันก่อนวันสำมะโน บุคคลซึ่งทำงานนับเป็นผู้มีงานทำแต่ไม่ได้ทำงานเนื่องจากหยุดพักหรือเจ็บป่วย บุคคลผู้ซึ่งไม่ได้ทำงานแต่หางานทำจะถูกแยกเป็นผู้ทำงานมาแล้วหรือผู้ไม่เคยทำงานมาก่อน "

"ผู้ไม่กระทำงานในเชิงเศรษฐกิจ คือ บุคคลผู้ไม่ได้ทำงานและไม่หางานทำ ถูกนับเป็นผู้ไม่กระทำงานในเชิงเศรษฐกิจ " ๑๑๔

ตารางที่ ๑๗ ประชากรอายุ ๑๑ ปีขึ้นไปที่กระทำงานในเชิงเศรษฐกิจและไม่กระทำงานในเชิงเศรษฐกิจแยกตามประเภทของกิจกรรมและเพศ

ประเภทของกิจกรรม	รวม	%	ชาย	หญิง
ผู้กระทำงานในเชิงเศรษฐกิจ	๑๓,๘๓๖,๕๘๔	๓๕.๕	๗,๑๔๔,๓๕๖	๖,๖๙๒,๑๘๘
ผู้มีงานทำ	๑๓,๗๔๘,๓๓๐	๓๕.๐	๗,๐๕๒,๐๓๕	๖,๖๙๖,๒๙๕
ผู้กำลังหางานทำ	๘๘,๒๕๔	๐.๕	๕๒,๓๕๓	๓๕,๘๙๑
ผู้ที่เคยทำงานมาแล้ว	๒๓,๓๗๔	๐.๑	๑๔,๕๓๓	๘,๘๔๑
ผู้ไม่เคยทำงานมาก่อน	๖๔,๘๘๐	๐.๕	๓๘,๑๘๔	๒๖,๖๙๖
ผู้ไม่กระทำงานในเชิงเศรษฐกิจ	๓,๔๒๘,๑๓๓	๑๕.๘	๑,๘๗๐,๘๖๐	๑,๕๕๗,๒๗๓
ไม่ทราบประเภทของกิจกรรม	๘๕,๘๗๓	๐.๓	๔๖,๕๒๐	๓๙,๓๕๓
ยอดรวม	๑๗,๓๖๔,๕๑๗	๑๐๐.๐	๙,๖๖๑,๗๗๖	๗,๖๙๘,๗๔๑

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำมะโนประชากร ๒๕๐๓ ทวีราชอาณาจักร, ตารางที่ ๑๕

๑๑๔ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำมะโนประชากร ๒๕๐๓ ทวีราชอาณาจักร, (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๕) หน้า ง - จ.

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้เริ่มโครงการสำรวจแรงงาน ซึ่งเป็นโครงการ ๑๐ ปี วัตถุประสงค์ของการสำรวจแรงงานที่สำคัญอย่างหนึ่ง ก็เพื่อให้ได้มีข้อมูลเกี่ยวกับอุปสงค์และอุปทานของแรงงานในประเทศไทยในระยะเวลาหนึ่ง ตามความต้องการของรัฐบาล และผู้ใช้ข้อมูลอื่น ๆ สถิติสำคัญ ๆ ซึ่งได้รับจากการสำรวจได้แก่จำนวนผู้มีงานทำ จำนวนผู้ไม่มีงานทำ และจำนวนผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน จำแนกตามอายุ เพศ การศึกษา อาชีพ และอุตสาหกรรม ซึ่งผลที่ได้รับจากการสำรวจอาจนำมาใช้เพื่อศึกษาเกี่ยวกับขนาด ลักษณะและโครงสร้างของกำลังแรงงาน นอกจากนี้ ยังอาจนำมาใช้เพื่อศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงของกำลังแรงงานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลของการสำรวจอาจนำมาใช้ในการวางนโยบาย แผนกำลังคนของชาติเกี่ยวกับการจัดการว่างงาน การแนะแนวอาชีพ การจัดตั้งสถาบันการศึกษา การคุ้มครองคนงานที่เป็นเด็กและหญิง การควบคุมการโยกย้ายแรงงาน เป็นต้น

สรุปผลของการสำรวจแรงงานรอบที่ ๑ ซึ่งทำการสำรวจเฉพาะในเขตเทศบาล ในเดือนมกราคม ๒๕๐๖ ทำให้ทราบถึงขนาดของแรงงานในประเทศไทยได้ ดังนี้ ๑๒๐

๑๒๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานผลการสำรวจแรงงาน (รอบที่ ๑) มกราคม ๒๕๐๖, (พระนคร : โรงพิมพ์ชาวพาณิชย์ ๒๕๐๗,) หน้า ๗ - ๑๓.

ตารางที่ ๑๘ จำนวนประชากรที่มีอยู่ในสถาบัน จำแนกตามลักษณะแรงงานและเพศ

ทุกเขตเทศบาล	ยอดรวม ทั้งสิ้น	ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน								ผู้ไม่อยู่ในกำลัง แรงงาน	ผู้มีอายุ ต่ำกว่า ๑๑ ปี	
		รวม	ผู้มีงานทำ			ผู้ไม่มีงานทำ						
			รวม	ในเกษตรกรรม	ในอุตสาหกรรมที่มิใช่เกษตรกรรม	ทำงานทำ		คิดทำงานทำ				
						เคยทำงานมาก่อน	ไม่เคยทำงานมาก่อน	เคยทำงานมาก่อน	ไม่เคยทำงานมาก่อน			
ทุกเขตเทศบาล	๓,๖๖๙,๖๐๐	๑,๓๙๙,๕๕๐	๑,๓๑๓,๑๕๐	๙๖.๓๕๐	๑,๒๑๖,๘๐๐	๘๖.๕๐๐	๑๖,๙๐๐	๑๙,๓๕๐	๑๙,๓๐๐	๑๐,๘๕๐	๑,๐๕๓,๓๕๐	๑,๒๑๖,๓๐๐
ร้อยละของยอดรวม	๑๐๐.๐	๓๘.๑	๓๕.๘	๒.๖	๓๓.๒	๒.๓	๐.๕	๐.๕	๐.๕	๐.๘	๒๘.๗	๓๓.๒
ชาย	๑,๘๑๖,๑๕๐	๘๑๓,๕๕๐	๗๗๙,๓๐๐	๕๘,๖๕๐	๗๑๕,๖๕๐	๓๙.๒๕๐	๑๑,๕๐๐	๑๑,๕๐๐	๕,๘๐๐	๑๐,๕๕๐	๗๒๗,๒๐๐	๖๓๐,๕๐๐
หญิง	๑,๘๕๓,๔๕๐	๕๘๖,๐๐๐	๕๓๘,๘๕๐	๓๗,๑๐๐	๕๐๑,๑๕๐	๔๗,๑๕๐	๕,๕๐๐	๗,๘๕๐	๑๓,๕๐๐	๒๐,๓๐๐	๖๘๑,๕๕๐	๕๘๕,๘๐๐

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจแรงงานรอบที่ ๑.

จากการสำรวจแรงงานครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้อยู่ในกำลังแรงงานมีงานร้อยละ ๓๕.๑
 (กระจ่างในเขตเทศบาล)
 ของยอกรวมทั้งหมด โดยแยกเป็นผู้งานทำร้อยละ ๓๕.๕ และผู้งานไม่ทำร้อยละ ๒.๓ สำหรับ
 ผู้งานทำในการเกษตรกรรมร้อยละ ๒.๖ นั้น มีจำนวนน้อยเพราะเป็นการสำรวจภายในเขตเทศบาล
 เท่านั้น ทำให้ผู้งานทำที่ไม่ใช่ทางเกษตรกรรมจึงมีถึงร้อยละ ๓๓.๒ ส่วนผู้งานไม่อยู่ในกำลังแรงงานนั้น
 มีร้อยละ ๒๕.๗ ซึ่งนับได้ว่ามีความจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะในเขตเทศบาลจำนวนผู้นอกกำลังแรงงานที่
 กำลังเรียนมีอยู่จำนวนมาก

สำหรับผู้งานทำจำนวน ๑,๓๑๓,๑๕๐ คนนั้น แยกตามสถานะการทำงานได้ดังนี้
 ตารางที่ ๑๔ ผู้งานทำแยกตามสถานะการทำงาน

สถานะการทำงาน	ทุกเขตเทศบาล	
	จำนวน	ร้อยละของยอกรวม
รวม	๑,๓๑๓,๑๕๐	๑๐๐,๐
นายจ้าง	๒๓,๕๐๐	๒.๑
ลูกจ้างรัฐ	๑๘๕,๓๕๐	๑๔.๑
ลูกจ้างเอกชน	๕๐๓,๒๕๐	๓๘.๓
ผู้ทำงานส่วนตัว	๕๒๕,๐๕๐	๓๙.๖
ผู้ทำงานไม่แยกครอบครัวโดยไม่มี รับค่าจ้าง	๒๒๑,๑๐๐	๑๖.๘

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจแรงงานรอบที่ ๑
 หากตารางข้างบนนี้ ผู้ทำงานส่วนตัวมากที่สุดคือ ร้อยละ ๓๙.๖ ส่วนผู้ทำงานอาชีพเป็นนายจ้างเพียง
 ร้อยละ ๒.๑ เท่านั้น

การแจกแจงผู้มีงานทำตามอาชีพในเขตเทศบาลทั่วราชอาณาจักร แสดงให้เห็นว่า ผู้มีงานทำที่มีจำนวนมากที่สุดอยู่ในหมวดอาชีพ ๓ หมวดด้วยกันคือ ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้าประมาณร้อยละ ๒๕.๘ ชาวผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และกรรมกรซึ่งมีได้จักจำพวกไว้ในหมวดอื่นมีประมาณร้อยละ ๒๔.๖ และผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับบริการ การศึกษา และการเล่นต่าง ๆ มีประมาณร้อยละ ๑๐.๖ รายละเอียดหมวดอาชีพตามข้างล่างนี้

ตารางที่ ๒๐ ผู้มีงานทำในเขตเทศบาลทั่วราชอาณาจักรจำแนกตามอาชีพ

ประเภทอาชีพ	ผู้มีงานทำ	
	จำนวน	ร้อยละของยอดรวม
รวม	๑,๓๑๓,๑๕๐	๑๐๐.๐
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ วิชาการ และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกัน	๕๓,๒๕๐	๓.๑
ผู้ปฏิบัติงานบริหาร ชุกรการ และจ้กค่าเนนการ	๒๘,๕๐๐	๑.๘
ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเสมียน	๓๖,๑๐๐	๕.๘
ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า	๔๓๑,๘๕๐	๓๕.๘
เกษตรกร ชาวประมง ผู้ล่าสัตว์ ผู้ตัดการช้กรากไม้และผู้มีอาชีพเกี่ยวข้องกัน	๕๓,๒๕๐	๓.๘
ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการขนส่งและคมนาคม	๘๕,๑๐๐	๖.๕
ชาวผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และกรรมกรซึ่งมีได้จักจำพวกไว้ในหมวดอื่น	๓๒๒,๘๕๐	๒๔.๖
ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับบริการ การศึกษา และการเล่นต่าง ๆ	๑๓๘,๒๕๐	๑๐.๖
คนงานซึ่งมีได้จักจำพวกไว้ในหมวดอื่น	๒,๘๐๐	๐.๒

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, การสำรวจแรงงานรวมทั้ง

หากจะนำข้อมูลเกี่ยวกับผู้มีงานทำจำแนกแจงตามอาชีพ ซึ่งได้จากการสำรวจแรงงานนี้ ไปเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ไคจากการสำมะโนประชากร พ.ศ. ๒๕๐๓นั้น ควรจะกระทำอย่างระมัดระวัง เพราะว่ววิธีการจ้กจำพวกชนิกของอาชีพที่ไคในแตละงานนั้นแตกตางกัน และความแตกตางกันดังกล่าวเป็นผลให้ผู้มีงานทำในหมวดอาชีพเสมียน ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า และผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับบริหารมีจำนวนแตกตางกันมาก

ตารางที่ ๒๑ ผู้มีงานทำในเขตเทศบาลทั่วราชอาณาจักรจำแนกตามประเภท
อุตสาหกรรม

ประเภทอุตสาหกรรม	ผู้มีงานทำ	
	จำนวน	ร้อยละของ ยอดรวม
รวม	๑,๓๑๓,๑๕๐	๑๐๐.๐
เกษตรกรรม การป่าไม้ การประมง การขุดแร่โลหะและอโลหะ หัตถกรรม	๕๘,๘๐๐	๓.๕
การก่อสร้าง การซ่อม และการรีดถอนทำลาย	๒๒๕,๕๐๐	๑๗.๒
การไฟฟ้า ก๊าซ น้ำประปา และสาธารณสุข	๔๓,๘๕๐	๓.๓
พาณิชย์กรรม	๘,๑๕๐	๐.๖
การขนส่ง คลังสินค้า และคมนาคม	๔๓๕,๕๐๐	๓๓.๒
บริการ	๘๔,๘๕๐	๖.๕
กิจการที่ไม่ระบุชัดแจ้ง	๓๕๕,๕๐๐	๓๐.๑
	๒๑,๘๐๐	๑.๖

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ การสำรวจแรงงานรอบที่ ๑

จากตารางข้างบนนี้ จำนวนผู้มีงานทำมากน้อยในแต่ละประเภทโดยเรียงตามลำดับแล้ว
ปรากฏว่า ผู้มีงานทำในพาณิชย์อุตสาหกรรมมีร้อยละ ๓๓.๒ ของผู้มีงานทำทั้งหมด ซึ่งมีจำนวนมากกว่า
ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมประเภทอื่น (ข้อสังเกต การสำรวจครั้งนี้กระทำในเขตเทศบาลเท่านั้น
จึงทำให้ตัวเลขผู้มีงานทำในค่านพาณิชยกรรมสูงเมื่อเทียบกับการสำมะโนประชากร ๒๕๐๓)
รองลงมาได้แก่ผู้มีงานทำในอุตสาหกรรมบริการร้อยละ ๓๐.๑ อันดับที่ ๓ ได้แก่หัตถกรรม
อุตสาหกรรมมีร้อยละ ๑๗.๒.

สรุปแนวโน้มเกี่ยวกับกำลังคน ประเทศไทยมีกำลังแรงงานประมาณ ๖,๘๒๓ ล้านคนในปี ๒๕๕๐ พอลงถึงปี ๒๕๕๐ มีกำลังแรงงานเพิ่มขึ้นรวมเป็น ๘,๕๕๒ ล้านคน และ ๑๒,๓๕๓ ล้านคนในปี ๒๕๐๓ กำลังแรงงานเหล่านี้เมื่อพิจารณาจากจำนวนโดยแยกตามประเภท อุตสาหกรรมแล้ว จะเห็นได้ว่าในปี ๒๕๕๐ แรงงานส่วนใหญ่ทำงานในทางกสิกรรมและเลี้ยง สัตว์ถึงร้อยละ ๘๕.๑๐ % รองลงมาได้แก่การพาณิชย์กรรมต่าง ๆ และลำดับสามได้แก่ประ เภทให้บริการ ส่วนลำดับที่สี่ได้แก่อุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งพอลงถึงปี ๒๕๐๓ แนวโน้มก็ยังมีเช่น เดียวกับปี ๒๕๕๐ คือแรงงานส่วนใหญ่ทำงานในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม บริการ และ อุตสาหกรรมต่าง ๆ และจากการสำรวจแรงงานในเขตเทศบาลทั่วราชอาณาจักรปี ๒๕๐๖ เมื่อ พิจารณาจากแนวโน้มของกำลังแรงงานที่ทำงานตามประเภทอุตสาหกรรมแล้วไม่เปลี่ยนแปลงไปจาก เดิมเลย ทั้งนี้เพราะแรงงานส่วนใหญ่ทำงานในค่านพาณิชยกรรม บริการ อุตสาหกรรมและ เกษตรกรรม การที่เกษตรกรรมมีลำดับที่สี่ เพราะว่ามีการสำรวจแรงงานครั้งนั้นกระทำกันเฉพาะใน เขตเทศบาล จำนวนแรงงานที่กระทำทางเกษตรกรรมจึงน้อยลง

ปัญหาเรื่องปริมาณของกำลังคนเป็นปัญหาสำคัญทางเศรษฐกิจ เพราะทั้งผู้บริโภคร และผู้ผลิตก็คือประชากร ถ้าประเทศมีกำลังคนมากตามธรรมชาติทั้งผู้บริโภครและผู้ผลิตก็จะมาก ความขึ้นไปด้วย สำหรับประเทศที่มีประชากรน้อยก็อยู่ในสภาพตรงกันข้าม เข้าใจกันว่าประเทศ ที่มีประชากรมาก ถ้าไม่ถูกจำกัดโดยทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้ความสามารถของคนและทุน ทรัพย์แล้ว ย่อมมีภาวะทางเศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้าได้ง่าย เพราะแรงงานมนุษย์สำหรับใช้ใน ผลิตกรรมมีมาก และผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นก็ขายได้แลกเปลี่ยนได้สะดวกโดยที่มีผู้บริโภครมากถึงกับมีการ อ้างประวัติศาสตร์มาแสดงให้เห็นว่า การตกต่ำของปริมาณประชากรยังผลให้เกิดการตกต่ำทาง เศรษฐกิจด้วย เช่น ความเจริญและความตกต่ำของอาณาจักรกรีซและจักรวรรดิโรมันก็ตรงกับ ระยะเวลาแห่งยุคขยายตัว และยุคเสื่อมของประชากรในรัฐนั้น ๆ ^{๑๒๑}

^{๑๒๑} อรุณ ภาณุพงศ์, หลักเศรษฐศาสตร์, (พระนคร : โรงพิมพ์ของโรงเรียนประชาสงเคราะห์ ๒๕๐๒), หน้า ๒๑๕

อุปทานกำลังคน (Manpower Supply) ตามคำจำกัดความสากลที่ออกโดย
สำนักงานแรงงานระหว่างประเทศนั้น (I. L. O.) มีความหมายทำนองเดียวกับกำลังแรงงาน
(Labor Force) ซึ่งประกอบด้วยกำลังแรงงานฝ่ายพลเรือนและกำลังทหาร (รายละเอียดกล่าว
แล้วในหัวข้อแนวความคิดและนิยามศัพท์) ^{๑๒๒} ดังนั้นตามความหมายทางกำลังคน อุปทานแรง
งานจึงถูกใช้หมายถึงทรัพยากรแรงงานที่จะหาได้ ซึ่งก็อาจถึงกำลังทำงานที่แท้จริงในระยะเวลา
หนึ่งด้วยเหมือนกัน ^{๑๒๓}

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอุปทานกำลังคนอาจแบ่งเป็นแบบใหญ่ ๆ
ได้ ๒ แบบ คือ ^{๑๒๔}

ก. การเปลี่ยนแปลงในเรื่องขนาดของอุปทานทั้งหมด ซึ่งจะนำมาซึ่งอย่างไรก็ตาม
หนึ่งดังนี้

๑. การเพิ่มขึ้นในขนาดของประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน และการเพิ่มขึ้นใน
"Labor force participation rate" (The Proportion of the total
population of working age is in the labor force is called
the labor force participation rate) ซึ่งประชากรในวัยทำงานอาจเพิ่มขึ้น
เนื่องจาก

๑.๑ การเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติในประชากรส่วนนั้น

๑.๒ การอพยพเข้าประเทศ

"Labor force participation rate" อาจเพิ่มขึ้น
(โดยเฉพาะเพศหญิง) เนื่องจากอิทธิพลหลายอย่าง ที่สำคัญมากได้แก่

๑.๓ การพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้สตรีต้องการหาแรงงานที่ว่างเพิ่มขึ้น

^{๑๒๒} Office of the National Economic Development Board,
Memorandum 59: Manpower Assessment Concept, Definitions,
Scope and Initial Steps, หน้า ๑ (สำเนา)

^{๑๒๓} A. J. Jaffe and Charles D. Stewart, หน้า ๑๗

^{๑๒๔} Office of the National Economic Development Board, หน้า ๓ - ๕

๑.๔ การเพิ่มขึ้นในค่าจ้าง

๑.๕ การเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนของสตรีในประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน

๒. การลดลงในขนาดของประชากรที่อยู่ในวัยทำงานและการลดลงใน "Labor force participation rate" ซึ่งประชากรในวัยทำงานลดลงเนื่องจาก

๒.๑ การลดลงตามธรรมชาติในประชากรส่วนนั้น

๒.๒ การอพยพออกของคนออกนอกประเทศ

มีปัจจัยหลายอย่างเช่นกันที่เป็นสาเหตุที่ทำให้ "Labor force participation rate" ลดลง ซึ่งได้รวมทั้ง

๒.๓ การขยายการศึกษาในชั้นเตรียมอุดมและที่สูงกว่านั้นให้กว้างออกไป

๒.๔ การขยายหลักประกันทางสังคมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๒.๕ การปรับปรุงแก้ไขระดั้มการครองชีพซึ่งทำให้สตรีส่วนมากใช้เวลาส่วนใหญ่ให้กับการทำงานบ้าน

๒.๖ ความต้องการทางกฎหมาย เช่น กำหนดวัยทำงานที่ต่ำสุดที่จะทำงานได้

ข. การเปลี่ยนแปลงในส่วนประกอบของอุปทาน (ไม่จำเป็นว่าจะเป็นการเปลี่ยนอุปทานทั้งหมด)

๑. พันที่ - การเปลี่ยนแปลงในที่ตั้งของบ้าน การเปลี่ยนแปลงในเรื่องความสะดวกสบายในการขนส่ง เช่นกรณีครัวที่อยู่ในป่าลึกย้ายออกมาอยู่ในเมืองมากเข้าก็ทำให้อุปทานของกำลังคนในเมืองนั้นเพิ่มมากขึ้น หรือการขนส่งสะดวกสบายอุปทานกำลังคนในที่แห่งหนึ่งจะเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการเข้าออกของกำลังคนจากแหล่งอื่น

๒. อาชีพ - การเปลี่ยนแปลงในแบบและการขยายการฝึกอบรมวิชาชีพ

ซึ่งทำให้จะดำเนินการโดยรัฐหรือเอกชนก็ได้ จะทำให้คนเปลี่ยนใจจากการไม่ทำงานออกทำงานเพิ่มขึ้น

๓. อุตสาหกรรม - การเปลี่ยนแปลงในประสิทธิภาพทางอุตสาหกรรมของกำลังแรงงาน เช่น การโยกย้ายแรงงานจากงานในโรงงานมาสู่กิจกรรมของโรงงาน

๔. อายุ - การเปลี่ยนแปลงในอายุชั้นค่าสุดที่จะออกจากโรงเรียนได้ เช่น ถ้า การศึกษาภาคบังคับขยายออกไปถึงปีที่ ๗ อุปทานกำลังคนที่จะทำงานได้ลดลงเพราะ เด็กจะต้องเรียนมากขึ้น ทำให้เปลี่ยนแปลงในอุปทานกำลังคนในระยะแรก ๆ

๕. สถานะการทำงาน - การเปลี่ยนแปลงจากหน่วยไร่นาขนาดเล็กสู่หน่วยขนาดใหญ่ หรือในทางตรงกันข้าม

๖. การกำหนดการทำงาน - การเปลี่ยนแปลงในอัตราค่าจ้าง ถ้าอัตราค่าจ้างสูง คนจะออกจากงานทำงานมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

๗. เพศ - การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของครอบครัว การที่ครอบครัวต้องแยก ออกคางหากจากครอบครัวของบิดามารดาหลังจากแต่งงานแล้วสตรีไม่จำเป็นต้องออกหางาน ทำนอกบ้านเพื่อช่วยหารายได้เลี้ยงครอบครัว จึงทำให้อุปทานเปลี่ยนแปลง

๘. การศึกษา - การขยายการศึกษาโดยเพิ่มโรงเรียนมากขึ้น ก็ทำให้อุปทานเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน

อุปทานกำลังคนหรือกำลังแรงงานในอนาคตนั้น สำหรับประเทศไทยเรามีผู้ เชี่ยวชาญให้ความสนใจและทำการคำนวณล่วงหน้า (Projection) ไว้ เช่นมิสเตอร์ ไกลด์ และคุณพิภย์ ชโลธร (Halvor Gille and Thip Chalothon) ได้ทำ Projection ไว้ ๒ แบบ คือ

Projection I: อัตราการเจริญพันธุ์คงที่ อัตราตายลดลงปานกลาง

Projection II: อัตราการเจริญพันธุ์ลดลง อัตราตายลดลงปานกลาง

ทั้ง ๒ Projection นี้ ทำแยกตามหมวดอายุหมวดละ ๕ ปี แยก ตามเพศ แยกแรงงานภายในเมืองและชนบท และแยกเป็นปี ๒๕๐๓, ๒๕๑๓ และ ๒๕๒๓ ดังรายละเอียดตามตารางต่อไปนี้ ๑๒๕

๑๒๕

Halvor Gille and Thip Chalothon, The Demographic Outlook of Thailand and Some Implication, สัมมนาทางวิชาการ เรื่องประชากร ของประเทศไทย ๒๕๐๖, สภาวิจัยแห่งชาติ, หน้า ๑๓๕

ตารางที่ ๒๒ กำลังแรงงานของประเทศไทยแยกตามเพศและกลุ่มอายุ ๕ ปี
ระหว่างปี ๒๕๐๓ - ๒๕๒๓

Projection I: อัตราเจริญพันธุ์คงที่
อัตราตายลดคลงปานกลาง
(หน่วย : พัน)

Projection II: อัตราเจริญพันธุ์ลดลง
อัตราตายลดคลงปานกลาง
(หน่วย : พัน)

ในเมือง

อายุ	๒๕๐๓		๒๕๑๓		๒๕๒๓		๒๕๐๓		๒๕๑๓		๒๕๒๓	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
๑๑ - ๑๔	๑๐	๑๒	๑๕	๒๒	๒๗	๓๒	๑๐	๑๒	๑๖	๒๒	๒๕	๓๑
๑๕ - ๑๙	๕๐	๔๘	๔๘	๔๐	๑๑๐	๑๐๖	๕๐	๔๘	๔๘	๔๐	๑๐๖	๑๐๓
๒๐ - ๒๔	๕๑๑	๕๓๑	๑๓๙	๓๓๑	๒๖๙	๑๐๘	๕๑	๕๓	๑๓๙	๓๓๑	๒๖๓	๑๐๘
๒๕ - ๒๙	๕๓	๔๘	๑๕๕	๖๑	๒๘๙	๕๖	๕๓	๔๘	๑๕๕	๖๑	๒๘๒	๕๕
๓๐ - ๓๔	๓๕	๓๗	๑๕๕	๕๕	๒๒๑	๓๐	๓๕	๓๗	๑๕๕	๕๕	๒๑๕	๓๐
๓๕ - ๓๙	๕๓	๓๐	๑๑๖	๕๕	๑๓๙	๕๙	๕๓	๓๐	๑๑๖	๕๕	๑๓๕	๕๘
๔๐ - ๔๔	๕๑	๔๘	๑๕๐	๖๕	๒๙๕	๕๕	๕๑	๔๘	๑๕๕	๖๕	๒๘๑	๕๒
๕๐ - ๕๔	๕๓	๒๗	๓๕	๓๘	๕๘	๕๕	๕๓	๒๗	๓๕	๓๘	๑๑๘	๓๑
๖๐ -	๒๓	๑๓	๓๒	๑๓	๕๕	๒๓	๒๓	๑๓	๓๒	๑๓	๕๓	๒๒
<u>ในชนบท</u>												
๑๑ - ๑๔	๔๘๑	๕๘๙	๕๓๑	๓๒๘	๖๒๒	๓๓๓	๔๘๑	๕๘๙	๕๓๑	๓๒๘	๕๓๙	๓๓๐
๑๕ - ๑๙	๕๓๒	๑๐๕๕	๑๓๙๐	๑๕๒๐	๑๙๒๒	๒๐๙๙	๕๓๒	๑๐๕๕	๑๓๙๐	๑๕๒๐	๑๙๓๒	๒๑๐๙
๒๐ - ๒๔	๕๒๒	๕๓๕	๑๒๒๓	๑๒๑๓	๑๓๓๓	๑๘๑๕	๕๒๒	๕๓๕	๑๒๒๓	๑๒๑๓	๑๓๘๕	๑๘๑๕
๒๕ - ๒๙	๘๙๕	๘๒๓	๑๐๙๕	๙๙๖	๑๕๕๖	๑๕๓๗	๘๙๕	๘๒๓	๑๐๙๕	๙๙๖	๑๕๖๕	๑๕๕๗
๓๐ - ๓๔	๓๑๖	๖๘๘	๕๕๕	๘๖๕	๑๒๖๐	๑๑๓๓	๓๑๖	๖๘๘	๕๕๕	๘๖๕	๑๒๖๖	๑๑๓๓
๓๕ - ๓๙	๖๓๓	๕๓๑	๘๕๑	๓๘๕	๑๐๙๙	๕๕๙	๖๓๓	๕๓๑	๘๕๑	๓๘๕	๑๐๕๕	๕๖๙
๔๐ - ๔๔	๕๕๕	๘๖๕	๑๓๕๐	๑๑๙๕	๑๖๖๒	๑๕๘๒	๕๕๕	๘๖๕	๑๓๕๐	๑๑๙๕	๑๖๓๖	๑๕๘๘
๕๐ - ๕๔	๖๒๓	๕๖๐	๓๙๖	๓๒๒	๑๑๐๓	๑๐๑๓	๖๒๓	๕๖๐	๓๙๖	๓๒๒	๑๑๐๘	๑๐๑๓
๖๐ -	๓๓๑	๒๓๑	๕๘๐	๓๖๕	๖๖๕	๕๑๐	๓๓๑	๒๓๑	๕๘๐	๓๖๕	๖๖๖	๕๑๖

นอกจากนี้ กำลังแรงงานในอนาคตยังมีผู้ทำการคำนวณล่วงหน้า แยกรายละเอียดออกเป็น ผู้มีงานทำ ผู้ว่างงาน ผู้ทำงานตามกลุ่มอาชีพใหญ่ ๆ และการทำงานตามส่วนกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหญ่ ๆ ดังรายละเอียดตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ ๒๓ กำลังแรงงานของประเทศไทย ระหว่างปี ๒๕๐๓ - ๒๕๒๓

(หน่วย : พัน)

กำลังแรงงาน	ตัวเลขแท้จริง		การคำนวณล่วงหน้า				รอยละที่เปลี่ยนแปลง		
	๒๕๐๓		๒๕๐๙		๒๕๒๓		๒๕๐๓ - ๒๕๐๙	๒๕๐๙ - ๒๕๒๓	๒๕๐๓ - ๒๕๒๓
	รวม	%	รวม	%	รวม	%			
บุคคลที่อายุ ๑๑ ปีขึ้นไปทำงาน									
ในเชิงเศรษฐกิจ	๑๓,๘๓๗	๑๐๐.๐๐	๑๖,๕๒๕	๑๐๐.๐๐	๒๔,๙๕๕	๑๐๐.๐๐	๑๙	๕๒	๘๐
ผู้มีงานทำ	๑๓,๓๕๙	๙๙.๓๖	๑๖,๓๒๔	๙๙.๓๗	๒๔,๖๓๙	๙๘.๓๘	๑๙	๕๑	๗๗
ผู้ไม่มีงานทำ	๐,๔๗๘	๐.๖๔	๐,๑๐๑	๐.๖๒	๐,๓๑๕	๑.๒๒	๑๗	๒๐๒	๒๔๕
ผู้มีงานทำ	๑๓,๓๕๙	๑๐๐.๐๐	๑๖,๓๒๔	๑๐๐.๐๐	๒๔,๖๓๙	๑๐๐.๐๐	๑๙	๕๑	๗๙
ทำงานในเกษตรกรรม	๑๑,๓๓๒	๘๒.๕๒	๑๓,๓๖๖	๘๑.๘๘	๑๙,๒๑๘	๗๗.๐๐	๑๘	๔๕	๗๐
ไม่ทำงานในเกษตรกรรม	๒,๐๒๗	๑๓.๕๘	๒,๙๕๘	๑๘.๑๒	๕,๔๒๑	๒๒.๐๐	๒๓	๘๓	๑๒๕
- อุตสาหกรรม	๐,๕๐๐	๓.๖๔	๐,๖๕๒	๓.๙๙	๑,๑๓๔	๔.๖๐	๓๐	๗๔	๑๒๗
- การก่อสร้าง	๐,๐๖๙	๐.๕๐	๐,๐๘๑	๐.๕๐	๐,๒๐๙	๐.๘๕	๑๗	๑๕๘	๒๐๓
- บริการ	๐,๖๕๘	๔.๗๖	๐,๗๖๗	๔.๖๑	๑,๓๕๕	๕.๕๐	๑๗	๗๗	๑๐๗
- อื่น ๆ	๑,๑๙๐	๘.๖๘	๑,๔๕๘	๘.๙๓	๒,๗๒๓	๑๑.๐๕	๒๔	๘๓	๑๒๘

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, มิถุนายน ๒๕๐๗ (โรเนียว)

ตารางที่ ๒๔ ประชากรอายุ ๑๑ ปีขึ้นไปทำงานในเชิงเศรษฐกิจแยกตามประเภทอาชีพใหญ่ ปี ๒๕๐๓, ๒๕๐๘ และ ๒๕๒๓

ประเภทอาชีพ	ตัวเลขแท้จริง / ๑		การคำนวณล่วงหน้า / ๒		การคำนวณล่วงหน้า / ๓		เปอร์เซ็นต์เปลี่ยนแปลง		
	จำนวน (พัน)	%	จำนวน (พัน)	%	จำนวน (พัน)	%	๒๕๐๓ - ๒๕๐๘	๒๕๐๘ - ๒๕๒๓	๒๕๐๓ - ๒๕๒๓
รวม	๑๓.๗๔๘	๑๐๐.๐๐	๑๖.๗๒๔	๑๐๐.๐๐	๒๔.๖๓๘	๑๐๐.๐๐	๑๘	๕๑	๓๓
๑. เกษตรกร ชาวประมง คนงานป่าไม้ และคนงานที่เกี่ยวข้อง	๑๑.๓๓๐	๘๒.๔๑	๑๓.๐๕๘	๘๐.๐๐	๑๘.๒๓๓	๗๔.๐๐	๑๕	๕๐	๓๕
๒. ผู้ปฏิบัติงานอาชีพวิชาชีพ และอาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	๐.๑๗๔	๑.๒๖	๐.๒๔๕	๑.๕๐	๐.๕๑๒	๒.๐๘	๔๑	๑๐๘	๑๖๔
๓. ผู้ปฏิบัติงานบริหาร ข้าราชการ และจัดดำเนินการ	๐.๐๒๖	๐.๑๙	๐.๐๓๘	๐.๒๔	๐.๑๓๖	๐.๕๖	๕๐	๘๕	๑๓๕
๔. ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเสมียน	๐.๑๕๔	๑.๑๒	๐.๒๑๘	๑.๓๐	๐.๖๖๑	๒.๘๓	๖๒	๑๑๐	๑๖๘
๕. ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการค้า	๐.๓๓๕	๒.๔๓	๐.๕๖๓	๓.๓๖	๑.๘๓๓	๗.๔๔	๓๑	๘๐	๑๒๙
๖. ผู้ปฏิบัติงานเหมืองแร่ และคนงานที่เกี่ยวข้อง	๐.๐๒๖	๐.๑๙	๐.๐๓๘	๐.๒๔	๐.๐๓๖	๐.๑๕	๕๐	๑๐๘	๑๖๔
๗. ผู้ปฏิบัติงานอาชีพเกี่ยวกับการขนส่งและคมนาคม	๐.๑๕๔	๑.๑๒	๐.๒๑๘	๑.๓๐	๐.๓๘๔	๑.๕๖	๔๕	๘๕	๑๒๙
๘. ช่าง คนปฏิบัติงานในการผลิต และกรรมกร	๐.๘๐๔	๕.๘๕	๑.๐๘๐	๖.๔๖	๒.๑๖๖	๘.๗๖	๓๖	๙๘	๑๖๘
๙. ผู้ปฏิบัติงานใหญ่บริการ การกีฬา และการบันเทิง	๐.๒๓๓	๑.๗๑	๐.๓๕๘	๒.๑๓	๐.๓๐๕	๑.๒๖	๓๒	๘๖	๑๕๘
๑๐. ผู้ปฏิบัติงานที่ไม่อาจจำแนกเขาประเภทใดได้	๐.๐๘๓	๐.๖๑	๐.๑๐๒	๐.๖๑	๐.๑๓๓	๐.๕๔	๒๓	๘๘	๑๓๕
กำลังแรงงาน	๑๓.๘๓๗		๑๖.๘๒๕/๕		๒๔.๕๔๕/๖		๑๘	๕๑	๓๓

๑. สำนะโนประชากร ๒๕๐๓ บุคคลผู้ทำงานทำอายุ ๑๑ ปี ขึ้นไปแยกตามประเภทอาชีพ
๒. รายละเอียดเป็นการทำการคำนวณล่วงหน้า
๓. สมมติว่าจำนวนผู้ไม่มีงานทำประมาณ ๑.๒๒ % ของกำลังแรงงานอย่างอื่นเป็นการคำนวณล่วงหน้า
๔. สมมติว่าอัตราการเพิ่มคงที่ (ประมาณ ๐.๖ % ของผู้มีงานทำ)
๕. การคำนวณจำนวนนี้ใช้วิธีการเพิ่มของ มิสเตอร์ ไกล และ คุณทิพย์ ชโลธร แต่ใช้พื้นฐานกำลังคนของสำมะโนประชากร ๒๕๐๓
๖. จำนวนนี้เป็นทำการคำนวณล่วงหน้า ของ มิสเตอร์ ไกล และ คุณทิพย์ ชโลธร

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ, มิถุนายน ๒๕๐๓ (โรเนียว)

ตารางที่ ๒๕ ประชากรอายุ ๑๑ ปีขึ้นไปทำงานในเชิงเศรษฐกิจแยกตามประเภทอุตสาหกรรม ปี ๒๕๐๓, ๒๕๐๕ และ ๒๕๑๓

ประเภทอุตสาหกรรม	ตัวเลขแท้จริง ๒๕๐๓ / ๑		การคำนวณล่วงหน้า / ๒		การคำนวณล่วงหน้า / ๓		เปอร์เซ็นต์เปลี่ยนแปลง		
	จำนวน (พัน)	%	จำนวน (พัน)	%	จำนวน (พัน)	%	๒๕๐๓ - ๒๕๐๕	๒๕๐๕ - ๒๕๑๓	๒๕๐๓ - ๒๕๑๓
รวม	๑๓.๗๕๕	๑๐๐.๐๐	๑๖.๓๒๘	๑๐๐.๐๐	๒๔.๖๓๕	๑๐๐.๐๐	๑๕	๕๑	๓๕
๑. เกษตรกรรม การป่าไม้และการประมง	๑๑.๗๒๒	๘๒.๕๒	๑๓.๓๖๖	๘๑.๘๘	๑๕.๒๑๘	๖๑.๐๐	๑๘	๕๕	๓๗
๒. การขุดแร่โลหะและอโลหะ	๐.๐๓๐	๐.๒๑	๐.๐๓๖	๐.๒๒	๐.๐๖๒	๐.๒๕	๒๐	๓๒	๑๒
๓. อุตสาหกรรมหัตถกรรม	๐.๕๗๐	๓.๕๒	๐.๖๑๖	๓.๗๗	๑.๐๗๒	๔.๓๕	๓๑	๓๕	๑๒
๔. การก่อสร้าง ขน และรถอนทำลาย	๐.๐๖๕	๐.๕๐	๐.๐๘๑	๐.๕๐	๐.๒๐๕	๐.๘๕	๑๗	๑๕	๒๐
๕. การสาธารณูปโภค และสาธารณสุข	๐.๐๑๕	๐.๑๑	๐.๐๓๒	๐.๒๐	๐.๐๕๑	๐.๒๑	๑๑๓	๑๘๕	๕๐๖
๖. พาณิชยกรรม	๐.๗๗๕	๕.๖๓	๐.๙๓๘	๕.๗๔	๑.๗๗๕	๗.๒๐	๒๐	๘๖	๑๒๖
๗. การขนส่ง คลังสินค้า และการคมนาคม	๐.๑๖๖	๑.๒๑	๐.๒๒๕	๑.๔๐	๐.๕๓๐	๒.๑๕	๓๘	๑๓๑	๒๑๕
๘. บริการ	๐.๖๕๕	๔.๗๖	๐.๗๖๗	๔.๖๓	๑.๓๕๕	๕.๕๐	๑๗	๓๗	๑๐๓
๙. กิจกรรมไม่ระบุแน่ชัด	๐.๒๓๕	๑.๗๐	๐.๒๕๕	๑.๕๖	๐.๓๒๘	๑.๓๓	๑๑	๒๗	๕๐
กำลังแรงงาน		๑๓.๘๓๗		๑๖.๕๒๕		๒๔.๕๕๕	๑๕	๕๒	๔๐

๑. สำนักระบุประชากร ๒๕๐๓ บุคคลผู้ปฏิบัติงานอายุ ๑๑ ปีขึ้นไปแยกตามประเภทอุตสาหกรรม
๒. รายละเอียดเป็นการทำการคำนวณล่วงหน้า
๓. สมมุติว่า จำนวนผู้ปฏิบัติงานประมาณ ๑.๒๒ % ของกำลังแรงงาน อย่างอื่นเป็นการคำนวณล่วงหน้า
๔. สมมุติว่า อัตราการเพิ่มของผู้ปฏิบัติงานทำคงที่ (ประมาณ ๑.๗ % ของผู้ปฏิบัติงานทำ)
๕. การคำนวณจำนวนนี้ใช้อัตราการเพิ่มของ มิสเตอร์ ไกลด์ และคุดทึพพิ ซิลิธร แต่ใช้พื้นฐานกำลังคนของสำมะโนประชากร ๒๕๐๓
๖. เป็นการทำการคำนวณล่วงหน้า ของ มิสเตอร์ ไกลด์ และคุดทึพพิ ซิลิธร

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ, มิถุนายน ๒๕๐๗ (โรเนี่ยช)

จากตารางทั้ง ๓ นี้ ในปี ๒๕๒๓ ประเทศไทยประมาณไว้ว่าจะมีประชากรประมาณ ๕๓ ล้านคนหรือสองเท่าของจำนวนประชากรในปี ๒๕๐๓ ในปี ๒๕๒๓ นี้ กำลังแรงงานจะมีประมาณ ๒๔.๘๔ ล้านคน ซึ่ง ๒๒% ของจำนวนนี้ทำงานนอกจากเกษตรกรรม จากตารางที่ ๒๓ แสดงให้เห็นถึง ๓ ส่วนใหญ่ คือ ทางอุตสาหกรรม การก่อสร้างและบริการตามปีดังกล่าว การเปลี่ยนแปลงในระยะดังกล่าวโดยเฉพาะปี ๒๕๐๓ - ๒๕๐๘ เกิดผลจากความพยายาม^{๑๒๖} ของรัฐบาลเพื่อใ้บรรลุเป้าหมายตามโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างปี ๒๕๐๔ - ๒๕๐๘ เป้าหมายบางประการในแผนพัฒนาดังกล่าวเช่น

๑. ยกอัตราการเพิ่มขึ้นของผลิตผลประชาชาติมวลรวม จาก ๔% เป็น ๕% ต่อปี และยกระดับรายได้ต่อหัวจาก ๒% เป็น ๓% ต่อปีอย่างน้อย
๒. รักษาอัตราการสะสมทุนโดยเฉลี่ยในระดับที่ไม่น้อยกว่า ๑๕% ของผลิตผลประชาชาติมวลรวมต่อปี
๓. เพิ่มผลิตผลทางเกษตรประมาณ ๓% ต่อปี และยกระดับอัตราการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติตามประเภทอุตสาหกรรมให้ถึงระดับ ๑๒% ต่อปี
๔. พัฒนาในทางพื้นฐานในการพัฒนา (Infrastructure) ที่เป็น โดยพิจารณาถึงทรัพยากรที่จัดทำได้ในระยะเวลายาว
๕. ยกสัดส่วนของรายจ่ายสาธารณะประจำปีเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จาก ๑๘.๕% ในปี ๒๕๐๔ เป็น ๒๕.๓% ในปี ๒๕๐๘

นอกจากอุปทานกำลังคนตามการคำนวณล่วงหน้า ดังกล่าวแล้วนั้น ยังได้มีผู้รวบรวมสถิติผู้ศึกษาจบตามแขนงวิชาต่าง ๆ ในชั้นสูง ซึ่งเราเรียกกำลังคนประเภทนี้ว่า กำลังคนทางวิทยาศาสตร์และเทคนิค (Scientific & Technical manpower) เป็นเมื่อสำคัญควบคู่กับผู้จบทางวิชาชีพชั้นกลางในการพัฒนาประเทศ สถิติดังกล่าวนี้รวบรวมตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๑

^{๑๒๖} ประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้แผนพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติระหว่างระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๐๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๖ และถึง พ.ศ. ๒๕๐๘ , ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ ๗๗, ตอนที่ ๘๕ (๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๓)

เรื่อยมา ทำให้ทราบได้ถึงอุปทานกำลังคนในค่านี้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๙ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ
สถิติปี พ.ศ. ๒๕๐๔ พอจะทราบได้ถึงตัวเลขที่เพิ่มขึ้น ตามตารางข้างล่างนี้ ^{๑๒๗}

^{๑๒๗} พร. อุกมพงษ์, สุจิตร์ โสภณ และ วิชิต แสงทอง, "อุปทานและอุปสงค์กำลังคนของ
ประเทศไทย " สัมมนาทางวิชาการ เรื่องประชากรของประเทศไทย ๒๕๐๖, สภาวิจัยแห่งชาติ,
หน้า ๑๖๙ - ๑๖๒ โปรดดูประกอบใน The Report of the Joint Thai - U.S.
Task Force on Preliminary Assessment of Education and Human
Resources in Thailand, (Thai - American Audiovisual Service,
1963), หน้า ๒๓๘ - ๒๔๐

ตารางที่ ๒๖ จำนวนกำลังคนทางวิทยาศาสตร์และทางเทคนิคจนถึงปี ๒๕๐๘
 ในส่วนสาธารณะและส่วนเอกชน

แขนงวิชา	จำนวนเต็ม			ร้อยละ		
	รวม	สาธารณะ	เอกชน	รวม	สาธารณะ	เอกชน
๑. วิศวกรรมศาสตร์	๓,๔๗๕	๑,๕๕๖	๑,๙๑๙	๑๐๐	๕๖	๕๕
๒. วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	๑,๘๕๐	๑,๓๐๖	๕๓๔	๑๐๐	๗๑	๒๙
๓. สถาปัตยกรรมและศิลป์	๒๗๓	๓๙๗	๒๓๖	๑๐๐	๕๙	๕๑
๔. เกษตรศาสตร์และสัตวบาล	๑,๕๑๔	๕๖๙	๙๔๕	๑๐๐	๖๔	๓๖
๕. ป่าไม้	๓๒๑	๓๑๔	๗	๑๐๐	๙๘	๒
๖. ประมง	๒๐๒	๑๖๕	๓๗	๑๐๐	๘๒	๑๘
๗. สัตวแพทยศาสตร์	๒๕๔	๒๓๑	๒๓	๑๐๐	๙๑	๙
๘. แพทยศาสตร์	๔,๓๖๐	๒,๔๘๕	๑,๘๗๕	๑๐๐	๕๗	๕๓
๙. ทันตแพทยศาสตร์	๔๕๐	๓๖๕	๘๕	๑๐๐	๘๑	๑๙
๑๐. เภสัชกรรม	๑,๕๑๒	๕๘๙	๙๒๓	๑๐๐	๓๙	๖๑
๑๑. พานิชยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และสถิติ	๕,๖๕๓	๑,๘๖๗	๓,๗๘๖	๑๐๐	๓๓	๖๗
๑๒. รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์	๑,๗๑๘	๑,๕๕๖	๑๖๒	๑๐๐	๙๐	๑๐
๑๓. นิติศาสตร์	๗,๑๗๐	๒,๙๕๐	๔,๒๒๐	๑๐๐	๔๑	๕๙
๑๔. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสังคมวิทยา	๕๕๐	๕๓๑	๑๙	๑๐๐	๘๘	๑๒
๑๕. การศึกษาและจิตวิทยา	๖,๘๐๕	๕,๕๘๐	๑,๒๒๕	๑๐๐	๘๒	๑๘
๑๖. มานุษยวิทยา	๒,๕๕๓	๑,๕๗๙	๙๗๔	๑๐๐	๖๒	๓๘
จำนวนรวม	๓๘,๙๘๘	๒๑,๐๕๓	๑๗,๙๓๕	๑๐๐	๕๕	๕๖

ตารางที่ ๒๗ จำนวนที่เพิ่มขึ้นของอุปทานของกำลังคนทางวิทยาศาสตร์และเทคนิค
ระหว่างปี ๒๕๐๔ ๒ ๒๕๐๕

แขนงวิชา	จำนวน อุปทาน ๒๕๐๔	จำนวน อุปทาน ๒๕๐๕	จำนวนที่เพิ่มขึ้น		จำนวนถัวเฉลี่ย ที่เพิ่มขึ้นเป็น รายปี
			จำนวน	ร้อยละ	
๑. วิศวกรรมศาสตร์	๑,๘๓๕	๓,๕๓๕	๑,๖๐๐	๘๕	๒๒๓
๒. วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	๘๐๕	๑,๘๕๐	๑,๐๓๕	๑๒๘	๑๓๒
๓. สถาปัตยกรรมและศิลป์	๒๘๘	๖๓๓	๓๘๕	๑๓๓	๖๕
๔. เกษตรศาสตร์และสัตวบาล	๖๘๖	๑,๕๑๕	๘๒๘	๑๑๓	๑๓๖
๕. ป่าไม้	๑๒๐	๓๖๑	๒๐๑	๑๖๓	๓๓
๖. ประมง	๓๒	๒๐๒	๑๓๐	๑๘๐	๒๒
๗. สัตวแพทยศาสตร์	๑๕๒	๒๕๕	๑๑๒	๗๕	๑๕
๘. แพทยศาสตร์	๒,๘๓๐	๕,๓๖๐	๑,๕๓๐	๕๒	๒๓๘
๙. ทันตแพทยศาสตร์	๑๕๕	๕๕๐	๒๕๕	๑๓๑	๕๒
๑๐. เภสัชกรรม	๘๒๒	๑,๕๑๒	๖๙๐	๘๕	๑๑๕
๑๑. พานิชยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และสถิติ	๓,๑๓๓	๕,๖๕๓	๒,๕๒๐	๘๒	๕๒๐
๑๒. รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์	๑,๐๑๑	๑,๗๑๘	๗๐๗	๗๐	๑๑๘
๑๓. นิติศาสตร์	๖,๒๔๑	๗,๑๓๐	๙๐๙	๑๕	๑๕๕
๑๔. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสังคมวิทยา	๑๕๐	๕๕๐	๓๐๐	๑๕๓	๕๐
๑๕. การศึกษาและจิตวิทยา	๒,๒๕๘	๖,๘๐๕	๔,๕๔๖	๒๐๐	๓๕๘
๑๖. มานุษยวิทยา	๑,๖๘๓	๒,๕๕๓	๘๗๐	๕๐	๑๕๒
จำนวนรวม	๒๒,๕๑๓	๓๘,๕๘๘	๑๖,๕๓๑	๗๕	๒,๓๖๒

ในเรื่องอุปทานกำลังคนในระดับสูง (High - level manpower) นั้นอาจได้จากต่างประเทศด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ได้รับความช่วยเหลือทางวิชาการ ธุรกิจของชาวต่างประเทศที่มาลงทุนในประเทศ การจ้างที่ปรึกษาชาวต่างประเทศ การส่งเสริมให้มีการอพยพเข้าประเทศ หรือเรายังอาจพัฒนาการใช้แรงงานที่มีอยู่โดยวิธีฝึกอบรมก่อนเข้าทำงานหรือขณะทำงาน (On - the - job training & in - service program) ในด้านการศึกษา สัมมนาพัฒนาการจัดการ เปิดชั้นการศึกษาให้ยูนิเวอร์ซิตี้เป็นแบบตามเวลาว่าง (part time) และจัดระบบสวัสดิการที่ดีในการทำงาน การสร้างเสริมทัศนคติในการเพิ่มผลผลิต การส่งเสริมกำลังใจในการทำงาน ส่วนในเรื่องการพัฒนาบุคคลก็มีส่วนช่วยเช่นเดียวกันโดยการให้ความช่วยเหลือทุกระดับในการแก้ไขปรับปรุงสาธารณสุขและโภชนาการ^{๑๒๘}

๑๒๘

Frederick H. Harbison, High - Level Manpower Development and Economic Growth, หน้า ๕

๔.๔ อุปสงค์กำลังคนในประเทศไทย

ความต้องการกำลังคนหรืออุปสงค์กำลังคนนี้ เนื่องมาจากความต้องการกำลังคน เพื่อใช้ในการผลิตสินค้าหรือให้บริการในอุตสาหกรรมที่ต่าง ๆ กันและสาขาต่าง ๆ ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อุปสงค์กำลังคนทั้งหมดและระดับการทำงานรวมทั้งหมดเป็นสิ่งที่ต้องการในการวางแผนและพยากรณ์กำลังคน แม้แต่ในอุตสาหกรรมหนึ่ง ๆ กำลังคนที่ให้ก็ไม่เหมือนกัน บุคคลแต่ละคนทำงานแต่ละอย่างแตกต่างกัน ดังนั้นอุปสงค์กำลังคนจึงอาจแยกออกได้ตามประเภทของอาชีพ ซึ่งในบางอาชีพพื้นฐานของการศึกษาของผู้ทำงานอาจเหมือนกัน แต่บางอาชีพอาจแตกต่างกัน เช่นคนขายของอาจได้รับการอบรมทางพาณิชย์ในระดับมหาวิทยาลัย หรืออาจได้รับการอบรมทางเทคนิคหรือทางเกษตรกรรมในระดับชั้นเตรียมอุดม หรืออาจได้รับเพียงการศึกษาภาคบังคับเท่านั้น ดังนั้นในอุตสาหกรรมแต่ละอย่างย่อมมีส่วนประกอบของอาชีพ และแต่ละอาชีพมีส่วนประกอบของการศึกษาซึ่งอาจแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ด้วยเหตุนี้อุปสงค์กำลังคนจึงอาจเพ่งเล็งถึงการศึกษ ซึ่งพิจารณาโดยลงไปถึงระดับของการศึกษาและแขนงศึกษาที่มีความชำนาญเฉพาะอย่าง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์กำลังคนอาจแบ่งได้ เช่นเดียวกับอุปทานกำลังคน คือ

๑. การเปลี่ยนแปลงในเรื่องขนาดของอุปสงค์กำลังคนทั้งหมด
 - ๑.๑ เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการใช้กำลังคนในการผลิตมากขึ้น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ
 - ๑.๒ ใ้มีการปรับปรุงแก้ไขระดับการครองชีพ ทำให้อุปสงค์กำลังคนเพิ่มขึ้น
 - ๑.๓ ใ้มีการพัฒนาเศรษฐกิจในส่วนสาธารณะ และ/หรือส่วนเอกชน ทำให้มีความต้องการใช้กำลังคนมาดำเนินงานมากขึ้น
 - ๑.๔ การเปลี่ยนแปลงในระดับของสินค้าออก ถ้ามีระดับสินค้าออกสูงความต้องการกำลังคนก็มาก ถ้าระดับสินค้าออกมีระดับต่ำความต้องการกำลังคนมาใช้ในการผลิตก็ลดลง

๑.๕ การผลิตสินค้าภายในประเทศ เพื่อทดแทนสินค้าเข้ามากขึ้น ทำให้ต้องการกำลังคนมาใช้ในการผลิตมากขึ้น

๑.๖ การเปลี่ยนแปลงในระดัของกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามฤดูกาลและวัฏจักรธุรกิจ ซึ่งความต้องการกำลังคนมีมากขึ้นอยู่กับระดับของกิจกรรมดังกล่าว

๒. การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของอุปสงค์กำลังคน ได้แก่

๒.๑ พื้นที่ - การเปลี่ยนแปลงในที่ตั้งของอุตสาหกรรม

๒.๒ อาชีพ - การเปลี่ยนแปลงจากกิจกรรมทางไร่นามาสูกิจกรรมโรงงาน

๒.๓ อุตสาหกรรม - การเปลี่ยนแปลงเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจและการลดน้อยลงในกิจกรรมของอุตสาหกรรมแบบเก่า ๆ

๒.๔ อายุ - การเปลี่ยนแปลงท่าทีของผู้จ้างเกี่ยวกับการจ้างคนหนุ่มหรือคนชราทำงาน

๒.๕ ฐานะการทำงาน - การเปลี่ยนแปลงขนาดของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

๒.๖ การกำหนดการทำงาน - การเปลี่ยนแปลงในอัตราค่าจ้างของแรงงาน

๒.๗ เพศ - การขยายอุตสาหกรรมหัตถกรรมออกไป นำมาซึ่งการทำงานของผู้สตรีสาวมากขึ้น

ในการพิจารณาถึงความต้องการกำลังคนนั้น มีปัจจัยหลายสิ่งหลายอย่างต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะประเทศที่เริ่มพัฒนาระยะแรกนั้นควรจะพิจารณาปัจจัย ๓ อย่างต่อไปนี้โดยเฉพาะข้อที่ ๓ ^{๑๒๕}

๑. จำนวนของงานที่เพิ่มขึ้นในแต่ละระดับของความชำนาญ โดยคำนวณตามความแตกต่างระหว่างพยากรณ์สำหรับปีวางแผนขั้นสุดท้ายและสถานะที่คงอยู่

๒. ความจำเป็นในการหาคนแทนผู้ตาย หนีออกจากงาน และผู้อพยพออกนอกประเทศ อัตราการแทนที่แต่ละปีขึ้นอยู่กับสัดส่วนของอายุการทำงานโดยเฉลี่ยเมื่อระดับประชากรมั่นคงและเศรษฐกิจได้สมดุล อย่างไรก็ตามในประเทศที่กำลังพัฒนา การเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นแนว

^{๑๒๕}

Michel Debeauvais, Manpower Planning in Developing Countries, in International Labour Review, vol. LXXIX, No. 4, (April 1964),

โน้มนำบังคับให้อายุเฉลี่ยของผู้ทำงานลดลง

๓. การกลับไปของชาวต่างประเทศซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้จัดการในระดับสูง อัตรากลับไปขึ้นอยู่กับข้อพิจารณาหลายด้านรวมทั้งทางการเมืองด้วย แต่ผลสะท้อนจาก ด้านนี้ควรจะรวมอยู่ในการประมาณความต้องการกำลังคนด้วย

ในการวิเคราะห์กำลังคนเป็นเรื่องที่ย่างยากมากในเมื่อจะกำหนดความต้องการ ในอนาคตระยะเวลายาว เพราะเวลาที่จะนำมาใช้อย่างน้อยก็ ๑๐ ปีถึง ๒๐ ปี การที่จะ กำหนดระยะเวลายาว ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเช่นการจะสร้างโรงเรียนก็ต้องอบรมครูเพิ่ม ต้องเพิ่มโรงเรียนชั้นประถมและเตรียมอุดม เพื่อขยายนักเรียนในชั้นมหาวิทยาลัย ด้วยเหตุ นี้การวางแผนพัฒนากำลังคนจึงต้องใช้ระยะเวลาานาน

ปัจจุบันยังไม่มีหลักวิธีการที่ยอมรับเป็นการทั่วไปในการกะประมาณอุปสงค์กำลัง คนในอนาคต ทั้งยังไม่มีแนวความคิด (concept) ที่แจ่มชัดลงไปในคำว่า ความต้อ กงในอนาคต (future requirements) บางคนอาจจะกล่าวถึงการทำนาย (predicting) หรือพยากรณ์ (forecasting) ของความต้องการกำลังคน ซึ่งในขณะเดียวกันคนอื่น ๆ อาจใช้วิธีการทำการคำนวณล่วงหน้า (projection) แต่ ทุกแบบก็ย่ำถึงการให้บรรลุดังเป้าหมายที่ตั้งไว้

อุปสงค์ต่อกำลังคนในระดับสูงในประเทศที่กำลังพัฒนาย่อมมีความสัมพันธ์กับการ เปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตทาง เศรษฐกิจ สังคมและการ เมือง ในสังคมที่ไม่พัฒนาอะไร โดยปกติ ต้องการกำลังคนในระดับสูงเพียงไม่กี่คน แต่สังคมที่กำลังพัฒนาให้เป็นสังคมแบบทันสมัยจะต้อง สะสมกำลังคนในระดับสูงในสาขาต่าง ๆ เช่นเพื่อรับกับงานใหม่ ๆ ในทางเกษตรกรรม เพื่อใช้ กำลังคนเหล่านี้ในการพัฒนาวิถีทางแบบใหม่ในการคมนาคม เพื่อเป็นทางนำไปสู่การทำให้เป็น สังคมอุตสาหกรรม ตลอดจนการสร้างเสริมระบบการศึกษา การเปลี่ยนแปลงในสิ่งเหล่านี้ ทำให้ต้องการกำลังคนที่มีชำนาญในทางวิชาชีพและเทคนิคและความสามารถในการจัดการ บุคคล เหล่านี้คือกำลังคนในระดับสูงนั่นเอง

บุคคลที่จบการศึกษาชั้นอุดมการศึกษาก็อาจถือได้กว้าง ๆ ว่าเป็นกำลังคนในระดับสูง โดยเฉพาะสำหรับประเทศกึ่งพัฒนา สำหรับประเทศไทยความต้องการกำลังคนในระดับนี้ตาม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจของไทยเป็นแบบเฉพาะส่วนสาธารณะเท่านั้น) จะเห็น
ได้จากตารางข้างล่างนี้ ซึ่งแสดงความต้องการแขนงวิชาภายในระหว่างปี ๒๕๐๔ - ๒๕๐๕
ความต้องการเฉลี่ยรายปี อุทยานเฉลี่ยรายปี และการเปรียบเทียบอุทยานกับความต้องการ
คามแขนงวิชา ^{๑๓๐}

^{๑๓๐} พน อุคณพงษ์, สุจิตร์ โสภณ และ วิชิต แสงทอง, หน้า ๑๖๓ - ๑๖๔

ตารางที่ ๒๘ จำนวนความต้องการกำลังคนทางวิทยาศาสตร์และเทคนิค ที่เพิ่มขึ้น
ระหว่างปี ๒๕๐๔ - ๒๕๐๘

แขนงวิชา	จำนวนที่ ต้องการ	ตัวเลขที่เพิ่ม ขึ้นเป็นรายปี	จำนวนอุปทาน คิดเป็นรายปี	อุปทาน/อุปสงค์ โดยอัตราส่วน
๑. วิศวกรรมศาสตร์	๒,๔๐๐	๕๐๐	๒๖๓	๖๖.๓
๒. วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	๑,๐๒๐	๑๓๐	๑๓๒	๑๐๑.๑
๓. สถาปัตยกรรมและศิลป์	๕๕๐	๘๐	๖๔	๘๐.๐
๔. เกษตรศาสตร์และสัตวบาล	๕๒๐	๓๐	๑๓๖	๑๕๕.๒
๕. ป่าไม้	๑๕๐	๓๐	๓๓	๑๑๐.๐
๖. ประมง	๑๕๐	๓๐	๒๒	๓๓.๓
๗. สัตวแพทยศาสตร์	๑๕๐	๓๐	๑๕	๖๓.๓
๘. แพทยศาสตร์	๒,๕๐๐	๕๐๐	๒๓๕	๕๕.๕
๙. ทันตแพทยศาสตร์	๓๐๐	๕๐	๕๒	๘๕.๐
๑๐. เภสัชกรรม	๕๒๐	๓๐	๑๑๕	๑๖๕.๒
๑๑. พานิชยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และสถิติ	๒,๑๐๐	๓๕๐	๘๒๐	๑๒๐.๐
๑๒. รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์	๖๐๐	๑๐๐	๑๑๘	๑๑๘.๐
๑๓. นิติศาสตร์	๖๐๐	๑๐๐	๑๕๕	๑๕๕.๐
๑๔. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และ สังคมวิทยา	๑๕๐	๓๐	๕๐	๑๖๖.๖
๑๕. การศึกษาและจิตวิทยา	๓,๕๐๐	๖๕๐	๓๕๘	๑๑๖.๖
๑๖. มานุษยวิทยา	๑,๐๒๐	๑๓๐	๑๕๒	๘๓.๕
จำนวนรวม	๑๖,๓๕๐	๒,๓๓๐	๒,๓๖๒	๑๐๑.๑

หมายเหตุ : การประมาณจำนวนที่ต้องการนำมาจาก Technical Appendix
of the First Six - Year Economic Development Plan.
การประมาณการศึกษานำมาจาก National Education
Program, พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๐๘

จากการศึกษาร่วมกันระหว่างไทยและยูเอชเอเกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ ได้ประมาณความต้องการกำลังคนไว้หลายอย่างส่วนมากของการประมาณนี้เป็นไปในแบบส่วนรวม ("Macro economic" approach) โดยได้กำหนดความต้องการทั้งหมดที่รัฐบาลอาจจกรตามระดับชั้นการศึกษาหรือตามอาชีพ ซึ่งเป็นความต้องการทางเศรษฐกิจไม่รวมทางสังคมและวัฒนธรรม

การประมาณความต้องการกำลังคนของประเทศไทยของเจ้าหน้าที่ผู้คนที่ทำไว้ ๒ ระยะ คือ ระยะสิ้นสุดปี ๒๕๐๘ และ ๒๕๒๓ การที่เลือกเอาปี ๒๕๐๘ เพราะเป็นปีที่สิ้นสุดแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่กำลังใช้อยู่ขณะนี้ และที่เลือกเอาปี ๒๕๒๓ เพราะเป็นปีสุดท้ายของการประมาณอย่างถาวรของกำลังแรงงานและประชากรในอนาคตของประเทศไทย และเนื่องจากในการประมาณการนี้ข้อสมมุติที่แตกต่างกันหลายอย่าง การจะนำตัวเลขนี้ไปใช้ในการวางแผน ผู้ใช้ควรจะต้องมีความสามารถเข้าใจข้อสมมุติอย่างเพียงพอและปรับปรุงแก้ไขการประมาณความต้องการนี้ด้วย

ในการประมาณนี้กระทำในรูปจำนวนผู้จบการศึกษาตามระดับชั้นการศึกษา คือ ระดับมหาวิทยาลัย ชั้นที่ ๑๒ (เตรียมอุดม) ชั้นที่ ๗ (ประถมศึกษาปีที่ ๗) และชั้นที่ ๔ (ประถมศึกษาปีที่ ๔) ซึ่งในการประมาณนี้ไม่ได้กล่าวถึงหลักสูตรและคุณภาพการศึกษาซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับความสามารถทางเศรษฐกิจของส่วนบุคคลและระดับชาติ ดังจะเห็นได้จากการสำรวจค่าใช้จ่ายในนครหลวงของสำนักงานสถิติแห่งชาติ แสดงไว้ว่าผู้ได้รับการศึกษาถึงชั้นจบมหาวิทยาลัย รายได้คือเดือนสูงกว่าผู้เรียนจบประถมปีที่ ๔ ถึง ๕ เท่า

การประมาณความต้องการกำลังคนในอนาคตของเจ้าหน้าที่ผู้คนที่ทำเป็น ๔ แบบ คือ แบบแรกทำการคำนวณล่วงหน้า (Projection) จากแนวโน้มทางประชากรแบบสองกระทำตามการเปลี่ยนแปลงที่คาดหวังไว้ในกำลังแรงงานระหว่างอาชีพต่าง ๆ แบบสามกระทำจากการเปลี่ยนแปลงที่คาดไว้ในชั้นของผลิตผลในสาขาเศรษฐกิจที่ต่าง ๆ กัน และแบบสี่เป็นการประมาณอาชีพทางเศรษฐกิจในรายละเอียดตามส่วนของเศรษฐกิจ ทั้งหมดเป็นการกำหนดความต้องการกำลังคนระดับสูงและระดับกลางในชั้นมหาวิทยาลัยและเตรียมอุดม

จากตารางต่อไปนี้เป็นารแสดงความต้องการกำลังคนตามสาขาทางเศรษฐกิจ
และตามอาชีพ ในระหว่างปี ๒๕๐๓ - ๒๕๐๘ และ ๒๕๐๓ - ๒๕๒๓ ^{๑๓๑}
ตารางที่ ๒๘ ความต้องการกำลังคนที่ประมาณระหว่างปี ๒๕๐๓ - ๒๕๐๘
ตามอาชีพที่แน่นอน ตามสาขาที่เลือก

๑๐๕

รายการ	๒๕๐๓		๒๕๐๘		๒๕๐๘ - ๒๕๐๓	
	%	ทวารชาอาณาจักร	%	ทวารชาอาณาจักร	จำนวนเปลี่ยนแปลง	%
ผู้ทำงาน สาขาต่าง ๆ ที่ไม่คลุมถึงใน Labor Market Survey		๑๓,๖๐๒,๐๗๘	๑๐๐.๐๐	๑๖,๐๓๘,๓๐๐	๒,๔๓๖,๒๒๒	๑๗.๕
สาขาต่าง ๆ ที่คลุมอยู่ใน Labor Market Survey		๑๑,๔๓๐,๔๑๑		๑๓,๒๐๒,๖๔๔	๑,๗๗๒,๒๓๓	๑๕.๕
ผู้จัดการต่าง ๆ	๑๐๐.๐๐	๒,๑๗๑,๖๖๗	๑๐๐.๐๐	๒,๘๓๕,๖๕๖	๖๖๓,๙๘๙	๓๐.๖
ผู้ปฏิบัติงานอาชีพและวิชาการ	๓.๕๕	๓๗,๐๘๔	๔.๓๕	๑๒๓,๒๗๑	๘๖,๑๘๗	๕๕.๕
เสมียนและผู้ชายของ	๒๑.๖๐	๔๖๙,๐๘๐	๑๙.๙๕	๕๖๕,๗๑๐	๙๖,๖๓๐	๒๐.๖
ผู้มีความชำนาญและผู้มีความ ชำนาญปานกลาง	๒๓.๓๐	๕๐๕,๙๘๘	๒๗.๒๑	๗๗๑,๗๒๒	๒๖๕,๗๓๔	๕๒.๕
ผู้ไม่มีความชำนาญ	๒๑.๒๐	๔๖๐,๓๘๔	๒๓.๑๗	๖๕๖,๙๒๗	๑๙๖,๕๔๓	๔๒.๗
	๓๐.๓๕	๖๕๙,๑๐๑	๒๕.๗๒	๗๑๘,๐๒๖	๕๘,๙๒๕	๘.๙

หมายเหตุ : สาขาต่าง ๆ ที่ไม่คลุมใน Labor Market Survey รวมการปลูกพืชไร่ทาง
เกษตรและเลี้ยงสัตว์ การประมง การป่าไม้ การทำเหมืองแร่ การก่อสร้าง
และปลูกสร้างอื่น ๆ
สาขาต่าง ๆ ที่คลุมใน Labor Market Survey รวมถึงหัตถกรรม การค้า
และการคลัง การขนส่ง การคมนาคมและกำลัง และบริการต่าง ๆ (ทั้งองค์กร
เอกชนและรัฐบาล)

๑๓๑

Report of the Joint Task Force, Preliminary Assessment of
Education and Human Resources in Thailand, vol. I, Appendix A.

ตารางที่ ๓๐ ความต้องการตามสาขาเศรษฐกิจและความระดมการศึกษาระหว่างปี ๒๕๐๓ - ๒๕๐๘ (ประมาณกันค่า)

รายการ	รวมทั้งสิ้น	% ของ มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัย (๑ X ๒)	% ของ ชั้นที่ ๑๒	ชั้นที่ ๑๒	% ของ ชั้นที่ ๑๓	ชั้นที่ ๑๓	% ของ ชั้นที่ ๑๔	ชั้นที่ ๑๔
					(๑ X ๕)		(๑ X ๖)		(๑ X ๘)
๑. เกษตรกรรม ป่าไม้ ล่าสัตว์ และการประมง	๑๒,๘๔๐,๖๕๓	.๐๑	๑,๒๘๔	.๕๔	๖๙,๓๓๙	๕.๙๐	๓๕๓,๕๙๘	๕๖.๐	๓,๑๙๐,๓๖๗
๒. การทำเหมืองแร่โลหะและอโลหะ	๓๕,๓๖๓	.๑๐	๓๖	๑.๕๐	๕๓๖	๙.๕๐	๓,๓๙๓	๕๖.๐	๒๐,๐๒๓
๓. การหัตถกรรม	๖๕๘,๑๙๖	.๑๕	๙๘๓	๑.๕๐	๙,๘๓๒	๙.๕๐	๖๒,๕๒๘	๕๖.๐	๓๖๘,๕๙๙
๔. การก่อสร้าง	๑๓๓,๕๕๐	.๕๕	๙๓๖	๔.๕๐	๓,๙๘๙	๑๕.๓๐	๒๓,๑๖๕	๕๙.๐	๑๐๙,๓๕๔
๕. การไฟฟ้า ประปา และสาธารณสุข	๓๑,๙๘๓	๑.๓๐	๔๑๕	๑๐.๕๐	๓,๓๕๘	๓๒.๐๐	๑๐,๒๓๙	๘๑.๐	๒๕,๙๐๖
๖. การพาณิชย์	๙๙๓,๐๓๘	.๓๙	๓,๓๖๖	๑.๓๐	๑๖,๘๘๑	๑๓.๕๐	๓๓๓,๓๘๑	๘๘.๐	๙๐๖,๖๕๘
๗. การขนส่ง กู้ยืมและการคมนาคม	๒๖๔,๒๘๙	.๕๔	๑,๕๒๓	.๕๓	๑,๕๐๐	๓.๐๕	๘,๐๖๐	๓๖.๐	๒๐๐,๘๙๙
๘. บริการทาง ๆ	๘๘๘,๑๕๐	๑.๙๐	๑๖,๘๓๔	๑๖.๒๐	๑๕๓,๘๐๐	๔๐.๐๐	๓๓๕,๒๖๐	๓๖.๐	๖๓๙,๙๙๔
๙. อื่น ๆ (ไม่สามารถแยกประเภทได้)	๓๓๐,๓๓๔	.๑๐	๓๓๐	๐.๙๔	๖,๘๖๖	๘.๕๐	๕๑,๓๕๑	๘๘.๐	๓๕๐,๕๓๙
๑๐. กำลังแรงงาน ปี ๒๕๐๘ (รายการ ๑ ถึง ๙)	๑๖,๖๒๐,๐๐๐	.๑๕๓	๒๖,๑๐๕	๑.๕๖๕	๒๖๐,๑๒๑	๘.๓๘	๑,๕๕๙,๓๓๔	๕๖.๖๓๓	๙,๕๑๓,๑๓๓

ตารางที่ ๓๑ ความต้องการความอาชีพเสริมธุรกิจและตามระดับการศึกษาระหว่างปี ๒๕๐๓ - ๒๕๒๓ (ประมาณขั้นค่า) (ต่อ)

รายการ	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗
	รวมทั้งสิ้น	% ของ มหาวิทยา ลัย	มหาวิทยาลัย (๑ x ๒)	% ของ ชั้นที่ ๑๒	ชั้นที่ ๑๒ (๑ x ๕)	% ของ ชั้นที่ ๑๓	ชั้นที่ ๑๓ (๑ x ๖)
๑๑. กำลังแรงงานที่ไม่ใช่เกษตรกรรวม (รายการ ๒ ถึง ๑๐)	๗,๑๑๐,๐๐๐	-	๖๐,๗๓๑	-	๕๘๖,๓๑๙	-	๑,๔๕๗,๗๗๖
๑๒. กำลังแรงงาน ปี ๒๕๒๓ (รายการ ๑ - ๑๑)	๒๓,๗๐๐,๐๐๐	๐.๒๖๓	๖๒,๓๙๐	๒.๘๕	๕๗๕,๙๐๕	๑๐.๓๕	๒,๔๕๓,๑๗๖
๑๓. กำลังแรงงานปี ๒๕๐๓	๑๓,๘๓๖,๙๘๔	๐.๑๖	๒๒,๑๓๙	๐.๘๗	๑๒๐,๓๘๒	๕.๘๕	๘๐๙,๖๖๔
๑๔. กำลังแรงงานเพิ่มสุทธิระหว่างปี ๒๕๐๓ - ๒๕๒๓	-	-	๔๐,๒๕๑	-	๕๕๕,๕๒๓	-	๑,๖๔๓,๕๑๒
๑๕. ประชากรปี ๒๕๐๓ (อายุ ๑๑ ปีขึ้นไป)	๑๓,๒๖๕,๑๑๓	๐.๑๖	๒๓,๖๒๔	๐.๘๗	๑๕๐,๒๐๖	๕.๘๕	๑,๐๑๐,๐๐๙
๑๖. ผู้ไม่ไต่ทำงานเชิงเศรษฐกิจปี ๒๕๒๓ (อายุ ๑๑ ปีขึ้นไป)	๗,๔๐๐,๐๐๐	๐.๒๖๓	๑๙,๖๖๒	๒.๘๕	๒๑๐,๙๐๐	๑๐.๓๕	๗๖๕,๙๐๐
๑๗. ผู้ไม่ไต่ทำงานเชิงเศรษฐกิจปี ๒๕๐๓ (อายุ ๑๑ ปีขึ้นไป)	๓,๘๒๘,๑๓๓	๐.๑๖	๕,๘๕๕	๐.๘๗	๒๙,๘๒๕	๕.๘๕	๒๐๐,๕๖๖
๑๘. ผู้ไม่ไต่ทำงานเชิงเศรษฐกิจเพิ่มสุทธิระหว่างปี ๒๕๐๓ - ๒๕๒๓	-	-	๑๓,๘๐๗	-	๑๘๑,๐๗๕	-	๕๖๕,๓๓๔
๑๙. การสูญของบุคคล อายุ ๑๑ ปี ขึ้นไป (คิด ๑๙.๖๓ % ของ รายการ ๑๕)	-	-	๕,๘๒๓	-	๒๙,๘๕๕	-	๑๙๘,๒๖๕
๒๐. ความต้องการระหว่างปี ๒๕๐๓ - ๒๕๒๓ (รายการ ๑๕ - ๑๘ - ๑๙)	-	-	๕๙,๖๕๑	-	๗๖๖,๐๘๓	-	๒,๔๐๗,๓๓๑
๒๑. ความต้องการเฉลี่ยรายปี (รายการ ๒๐ หารด้วย ๒๐ ปี)	-	-	๒,๙๘๓	-	๓๘,๓๐๔	-	๑๒๐,๓๖๗

การแจกแจงกำลังแรงงานตามอาชีพอาจสรุปได้เป็น ๓ ประเภทใหญ่ ๆ คือ คนทำงาน
 ในขั้นแรกโดยทั่วไปรวมผู้ปฏิบัติงานเพื่อผลิตผลทางเกษตร คนทำงานในขั้นสองซึ่งคลุมถึงผู้ปฏิบัติงานใน
 อุตสาหกรรมหัตถกรรมและเหมืองแร่ และคนทำงานในขั้นที่สามประกอบด้วยผู้ให้บริการต่าง ๆ เช่น
 การค้า การขนส่ง และบริการทางคมนาคม จากตารางที่ ๓๐ ในของรวมทั้งสิ้นจะเห็นได้ว่า
 การทำงานส่วนใหญ่อยู่ในประเภทเกษตรกรรม และมีผู้ทำงานเมื่อคิดเป็นร้อยละของยอดรวมมากกว่า
 อีก ๒ ประเภท ซึ่งเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของประเทศกอบพัฒนาทั่วไป ^{๑๓๒}

เมื่อเปรียบเทียบอุปสงค์กับอุปทานกำลังคนที่คาดว่าจะมีขึ้นระหว่างปี ๒๕๐๔ - ๒๕๐๘ แล้ว
 จะเห็นได้ว่า เรามีอุปทานกำลังคนไม่พอเพียงกับอุปสงค์ในแขนงวิชาวิศวกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรม
 และศิลป์ การประมง สัตวแพทยศาสตร์ แพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ และมนุษยวิทยา ส่วน
 ในแขนงวิชาที่มีอุปทานเกินความต้องการ เช่น เกษตรศาสตร์และสัตวบาล เกษษกรรม นิติศาสตร์
 สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และการศึกษา นอกนั้นก็ยังมีปริมาณอุปทานและอุปสงค์ใกล้เคียงกัน อย่างไรก็ตาม
 ก็ตามการเปรียบเทียบดังกล่าวกระทำเพียงแต่ปี ๒๕๐๘ ดังนั้นเมื่อมองในระยะยาวแล้ว แขนงวิชา
 บางอย่างที่มีปริมาณอุปทานใกล้เคียงกับอุปสงค์ในปัจจุบันหรืออนาคตอันใกล้ อาจจะมีอุปสงค์มากกว่า
 อุปทานในระยะยาวได้ ท่านเองก็เห็นว่าอาจจะมีอุปทานมากกว่าอุปสงค์ก็ได้ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นจะ
 ต้องดำเนินการประมาณอุปสงค์และอุปทานกำลังคนในระยะยาวให้แน่นอน โดยวิธีการที่จะกล่าวไป
 ต่อไป ทั้งนี้เพื่อช่วยให้รัฐบาลมีนโยบายในด้านการศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนออกมาให้เหมาะสมกับอุปสงค์
 กำลังคนที่จำเป็นต้องใช้ในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ ในระยะยาว